

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MAJA KREMENOVIĆ
DRUŽBOSLOVNI KURIKULUM KOT OBLIKOVALEC
DRUŽBENE ZAVESTI UČEČEGA V 3. TISOČLETJU

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MAJA KREMENOVIC

MENTORICA: DOC. DR. ALOJZIJA ŽIDAN

**DRUŽBOSLOVNI KURIKULUM KOT OBLIKOVALEC
DRUŽBENE ZAVESTI UČEČEGA V 3.TISOČLETJU**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2006

DRUŽBOSLOVNI KURIKULUM KOT OBLIKOVALEC DRUŽBENE ZAVESTI UČEČEGA V 3. TISOČLETJU

Diplomsko delo se ukvarja z možnostmi, ki jih ponuja srednješolski kurikulum predmetnega področja sociologije na vsebinski, pa tudi izzven vsebinski ravni v in izzven razreda. Govorimo o širjenju družbene zavesti, pri tem pa mislimo predvsem na širjenje ozaveščenosti o življenju v raznoliki, multikulturni družbi, o naši soodvisnosti in povezanosti z ostalimi. Skozi pouk sociologije, še posebej pa z obravnavo pomembnih, aktualnih, tudi fluidnih družboslovnih vsebin ter uporabo raznolikih didaktičnih metod, dijake opozarjamo na posledice nedemokratičnih vrednot kot so: nestrpnost, netoleranca, nedemokratičnost, nesposobnost empatije, nepoznavanje raznolikosti kultur in podobno, obenem pa jim skušamo v pozitivni luči prikazati in z lastnimi dejanji osmisliti demokratične vrednote 3. tisočletja: strpnost, multikulturnost, argumentiranost mnenj, poznavanje uporabe informacijskih tehnologij, konstruktivno reševanje konfliktov. Pouk sociologije tako razširja obzorja, aktualizira in upošteva aktualna zanimanja in vrednote mladih, daje teoretska znanja, ki odpirajo poti mišljenja in iskanja rešitev. Od profesorja zahteva nenehno izpopolnjevanje, aktualiziranje in osebno rast ter vzajemno učenje.

Ključne besede: **metodika pouka sociologije, kurikulum, družbene vrednote, fluidne vsebine**

CURRICULUM OF THE SOCIAL SCIENCE (SOCIOLOGY) AS A CREATOR OF SOCIAL CONSCIOUSNESS OF A SCHOLAR IN THE 3. MILLENNIUM

Following diploma work is dealing with the possibilities, that are offered at secondary school teaching of social science. We have focused on broadening of social consciousness with the scholars. By that we mean widening their awareness of being part of the multicultural community and spreading the need of sharing values with other people. We should try to, with positive example of the teacher and the use of fluid sociological topics, show our scholars the need for democratic values of the third millennium like: tolerance, human rights, cooperation with others, convincing argumentation of our opinion, use of information technologies and internet, constructive criticism, constructive dealing with conflicts. We believe, that through quality teaching and reasonable use of didactic methods at the field of sociology, scholars learn the importance of chosen values and negativeness of intolerance and social ignorance. A teacher is required to gain new knowledge and personal growth constantly.

Key words: **pedagogical sociology, curriculum, social consciousness and values**

KAZALO VSEBINE

<u>1.0 UVOD – AKTUALNOST TEMATIKE</u>	6
1.1 NAMEN IN CILJI	7
1.2 PREDPOSTAVKE DIPLOMSKEGA DELA	8
<u>2.0 KURIKULUM</u>	9
2.1 KURIKULUM NEKOČ, DANES IN JUTRI	11
2.2 SOOBLIKOVALCI KURIKULUMA	12
2.3 PREDMETNIK IN UČNI NAČRT	14
<u>3.0 SPLOŠNI CILJI PREDMETA SOCIOLOGIJA</u>	15
3.1 SPLOŠNA IZOBRAZBA IN RAZGLEDANOST KOT SPLOŠNI CILJ PREDMETA SOCIOLOGIJA	16
3.1.1 Vloga učitelja pri doseganju splošnega cilja predmeta sociologija	18
3.2 ŠIRJENJE DRUŽBENE ZAVESTI KOT SPLOŠNI CILJ PREDMETA SOCIOLOGIJA	20
3.2.1 Želja po uspešnem samostojnem učenju in samoizobraževanju	20
3.2.2 Reševanje konfliktnih situacij s kompromisom	25
3.2.3 Zaznavanje družbenih pasti	27
3.2.4 Socialna empatija profesorja	31
<u>4.0 POSEBNE SITUACIJE PRI POUKU SOCIOLOGIJE</u>	32
<u>5.0 ZANIMIVE UČNE METODE</u>	35
5.1 METODA DISKUSIJE	35
5.2 METODA DELA S TEKSTOM	38
5.3 METODA IGRE VLOG	43
5.4 METODA FOTOGOVRICE	44
<u>6.0 INFORMACIJSKO – KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA</u>	46
6.1 UPORABA RAČUNALNIKA	47
6.2 UPORABA INTERNETA	48
6.3 RAČUNALNIK KOT...	49
<u>7.0 PRIMERI DIDAKTIZACIJ</u>	51
<u>8.0 SKLEPNE MISLI</u>	56
<u>9.0 LITERATURA</u>	61

10.0 PRILOGE	64
Priloga A – Struktura vseh osumljencev, ovadenih v letih	64
Priloga B – Mladoletnik do plena z grožnjami in silo	65
Priloga C – Hrvaška ministrica od HTV zahteva..	66

TABELE

Tabela 1.1 Letošnje in lansko število razpisanih mest ter prispelih prijav za študij Uprava UNI REDNI UL Fakulteta za upravo	8
Tabela 1.2 Letošnje in lansko število razpisanih mest ter prispelih prijav za študij Analitska sociologija UNI REDNI UL Fakulteta za družbene vede	8
Tabela 1.3 Letošnje in lansko število razpisanih mest ter prispelih prijav za študij Gradbeništvo UNI REDNI UL Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo	8
Tabela 3.4 Lestvica socialne distance	21
Tabela 8.1 Koliko zaupam naštetim (staršem, bratom. .)	51
Tabela 8.2 Koliko me interesirajo navedena področja	52
Tabela 8.3 Kriminaliteta mladih	54

SLIKE

Slika 3.1 Jumbo plakat	30
Slika 3.2 Jumbo plakat	30
Slika 3.3 Jumbo plakat	30

1.0 UVOD – AKTUALNOST TEMATIKE

Pridobivanje znanja je velikokrat trnova pot, je pa zato uživanje sadov te poti toliko slajše.

Pričujoče diplomsko delo je inspirirano s strani večih dejavnikov. Potreba po vseživljenjskem izobraževanju, aktualno družbeno – politično dogajanje ter vedno nove smernice razvoja, državljanska in informacijska pismenost v obilju informacij s strani različnih informacijskih virov, družbena ozaveščenost ter predvsem potreba po razvoju multikulturnih, strpnih, humanih osebnosti, zrelih za aktivno državljanstvo in ustvarjalno participacijo v obstoječih demokratičnih družbenih razmerah so pomembne teme, ki so vplivale na objekt zanimanja v mojem diplomskem delu. Odločitev za naslov dela in želja po preučevanju tega področja pa sta nastali pri predavanjih iz predmeta Metodika pouka sociologije, ki sem ga izbrala kot izbirni predmet.

V diplomskem delu se bom osredotočila na poučevanje družboslovja (predvsem predmetnega področja sociologije) v strokovnem srednješolskem izobraževanju ter v gimnazijah. Družboslovje sem izbrala, ker gre za izredno dinamično predmetno področje, sociologija pa je še kako živa znanstvena disciplina. Kakovostno predstavljeno in didaktizirano družboslovje lahko mladim pomaga pri:

- razumevanju družbenega dogajanja, del katerega so,
- razvijanju socialne senzibilnosti,
- razumevanju lastne integritete ter integritete in dostojanstva drugih,
- večanju sposobnosti empatičnega mišljenja,
- razvijanju uporabnega znanja za objektivno, kritično, avtonomno presojo,
- iskanju poti za samoizobraževanje v množici različnih virov.

Slovenija je mlada polnopravna članica Evropske unije in to pri prebivalcih naše države, posebej pa pri mladih, zahteva neke nove dimenzije mišljenja. Pojmi kot so: spoštovanje človekovih pravic, evropsko državljanstvo, državljanska kultura, mirovna in medkulturna vzgoja, pluralne vrednote in drugo so postali del izobraževalne kulture mladih.

1.1 NAMEN IN CILJI

Cilj mojega diplomskega dela je, upoštevajoč zgoraj navedena dejstva, prikazati vlogo družboslovnega srednješolskega izobraževanja pri:

- razvijanju razumevanja novih družbeno - socialnih razmer v katerih se nahaja Slovenija,
- razvijanju analitičnega mišljenja,
- usvajanju evropskih vrednot (lažje sprejemanje sprememb, pridobivanje znanj za ravnanje z novimi tehnologijami, sposobnost obvladovanja sporov ter dialoga, strpnost),
- ter nenazadnje pri splošni izobrazbi mladih.

V času, ko je nastajalo to delo, je bila tematika družboslovja tudi javno zelo aktualna, saj je Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije, ki ga vodi minister dr. Jure Zupan, z obiski dijakov zadnjih letnikov srednjih šol skušalo mlade motivirati za študij na fakultetah naravoslovnih in tehniških usmeritev. Ministrstvo je na teh obiskih predstavilo projekcijo, v kateri dijake seznanja z deficitarnimi poklici – to so predvsem inženirji strojništva, elektrotehnike, računalništva in informatike, gradbeništva, doktorji medicine, magistri farmacije in podobno. Obenem pa opozarjajo, da podatki o aktualnem povpraševanju delodajalcev po delavcih in o registriranih brezposelnih osebah kažejo, da presežke delovne sile lahko pričakujemo predvsem pri diplomantih družboslovne, upravno – administrativne, organizacijske in humanistične smeri.

(vir: <http://www.mvzt.gov.si/>, 6.3. 2006)

To se konkretno kaže v zmanjševanju števila razpisanih prostih mest na nekaterih študijskih programih (glej Tabela 1.1 in 1.2) ter povečevanju na drugih (glej Tabela 1.3).

LETO	ROK	RAZPIS	PRIJAVE	SPREJETI	MINIMUM
2006	1	225	270	228	Omejitev 48,5
2005	1	250	200	246	Brez omejitve
	2	4	105	4	Omejitev, minimum je 84,5

(Tabela 1.1: Letošnje in lansko število razpisanih mest ter prispelih prijav za študij Uprava UNI REDNI UL Fakulteta za upravo; vir www.vpis.uni-lj.si, 6.3.2006 in 23.9.2006)

LETO	ROK	RAZPIS	PRIJAVE	SPREJETI	MINIMUM
2006	1	45	49	45	
2005	1	50	75	52	Omejitev, minimum je 66

(Tabela 1.2: Letošnje in lansko število razpisanih mest ter prispelih prijav za študij Analitska sociologija UNI REDNI UL Fakulteta za družbene vede; vir www.vpis.uni-lj.si, 6.3.2006 in 23.9.2006)

LETO	ROK	RAZPIS	PRIJAVE	SPREJETI	MINIMUM
2006	1	180	228	181	Omejitev je 64,5
2005	1	160	152	160	Ni omejitve, za 2. in 3. je 58
	2	8	21	8	Omejitev, minimum je 57

(Tabela 1.3: Letošnje in lansko število razpisanih mest ter prispelih prijav za študij Gradbeništvo UNI REDNI UL Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo; vir www.vpis.uni-lj.si, 6.3.2006 in 23.9.2006)

Kateri poklicni profili bodo dejansko potrebni in zaposljivi, ko bodo zdajšnji maturantje končali izbrani študij, pa bo pokazal čas.

1.2 PREDPOSTAVKE DIPLOMSKEGA DELA

Ne glede na aktualno stanje pa je celotna diplomska naloga zasnovana na predpostavki, **da kvalitetno poučevanje sociologije pri učečih vzbuja zanimanje za to predmetno področje, ki je med učečimi priljubljeno. Ravno tako kvalitetno didaktizirano družboslovje krepi družbeno zavest učečih, jih bogati z znanjem o družbenih dogajanjih in jim pomaga razumeti njihov položaj v družbi.**

Profesorjem je na voljo več učno – delovnih oblik ter metod, ki dinamizirajo kompleksno pedagoško delo¹ življensko zelo pomembnega predmetnega področja sociologije. Poleg tega sociologija daje uporabna znanja ter seznanja mlade z vrednotami in pomenom le – teh.

To bom skušala jasneje prikazati v poglavju 7.0, v katerem bom predstavila lastne zamisli didaktizacije nekaterih socioloških učnih vsebin.

2.0 KURIKULUM

Za potrebe diplomskega dela bomo kurikulum v najširšem smislu razumeli tako, da zajema in s tem določa celoto vsebin in postopkov, ki jih vključuje šolsko delo.

Ravno zaradi tako širokega pomena pojma sem v naslovu diplomskega dela uporabila besedo kurikulum in ne učni načrt, ker menim, da ima pri oblikovanju družbene zavesti učečega šola kot celota s svojo učno klimo, z interesnimi dejavnostmi, ki jih organizira, s profesionalnim kadrom, ki oblikuje način podajanja znanja večji pomen, kot samo delo učitelja v razredu polnem učečih, ki sledi predpisanim učnim vsebinam.

Kurikulum torej pomeni "celokupnost življenja šole: njeno organizacijo in učenje, predmetnik in učne načrte, obvezne in neobvezne dejavnosti, različne vrste pouka pa tudi vse odnose, ki se spletajo v šoli." (Pretnar 2000: 40)

Pedagoška, pa tudi sociološka stroka vodi diskurz razmerja med šolo, državo in ideologijo, ki se odseva tudi v izboru znanj, ki jih šola prenaša na mlajše generacije – torej kurikulumu.

Apple (1992) trdi, da to razmerje najbolje razumemo, če analiziramo kdo vpliva na oblikovanje fonda znanj, kdo opravi izbor znanja, ki se prenaša v šoli, čigava kultura in čigav zdrav razum velja v našem izobraževalnem sistemu za legitimnega. Vsebine, ki jih prenaša šola niso nevtralne in vsem enako dostopne. Izobraževanje ni ločeno od neenakosti v širši družbi. Teoretiki tako govorijo o dveh vrstah kurikuluma. Na eni strani gre za "javni" kurikulum, ki obsega jasno in neposredno opredeljene cilje (znanje, obseg

¹ Pojem kompleksno pedagoško delo (KPD) razumem širše kot pojem pouk. Pri KPD gre za celoten proces načrtovanja pouka v in izven razreda. Pri pouku mislimo na sam učni proces, ki se dogaja v samem razredu med učečimi in profesorjem.

snovi, način preverjanja znanja...), na drugi strani pa za "prikriti" kurikulum, ki obsega posredno izražene cilje (vrednote, norme, način obnašanja in komuniciranja).

Prikriti kurikulum je način kako institucionalna vzgoja implicitno uči navad, ki so potrebne za nadaljne šolanje in življenje (Apple, 1992).

Primer posebnosti v kurikulumu lahko najdemo npr.: na Škofijski gimnaziji Antona Martina Slomška v Mariboru, ki vključuje še duhovno razsežnost. "Krščanska duhovnost daje pečat celotnemu vzgojnemu in izobraževalnemu prizadevanju." (http://www.skofijska.si/mambo/images/stories/strokovni_clanki/gams_letni_delovni_nacrt_2005-06.pdf, 1.5.2006)

Applovo razmišljanje iz leta 1992 bi lahko primerjali s konceptom nivojskega pouka, ki se odvija na naših osnovnih šolah. Zakon o osnovni šoli (ZOsn), ki je bil objavljen v Uradnem listu RS št 12/96 29. 2. 1996 in sprejet na seji Državnega zbora Republike Slovenije dne 14. februarja 1996 opredeli nivojski pouk v devetletki.

V 40. členu se med drugim zapiše, da "učitelj v 1., 2. in 3. razredu pri pouku diferencira delo učencev glede na njihove zmožnosti (notranja diferenciacija).

V 4., 5., 6. in 7. razredu se delo pri pouku organizira kot temeljni in nivojski pouk, pri čemer se lahko nivojski pouk organizira le pri matematiki, slovenskem jeziku in tujem jeziku, in sicer največ v obsegu ene četrtine ur namenjenih tem predmetom (fleksibilna diferenciacija).

.....

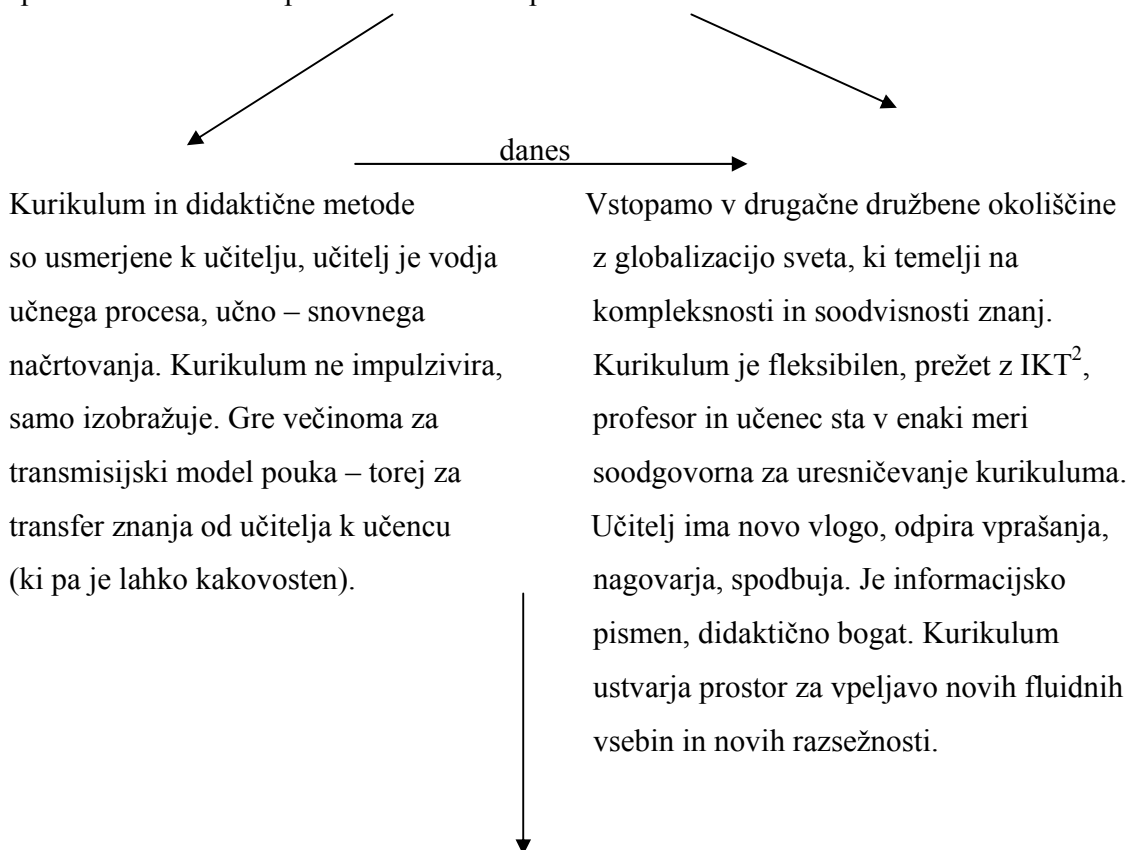
V 8. in 9. razredu pri slovenskem jeziku, matematiki in pri tujem jeziku poteka nivojski pouk (zunanja diferenciacija). Učenci se razporedijo po ravneh zahtevnosti ob koncu 7. razreda."

(vir: Uradni list RS 12/1996 z dne 29.2.1996)

Nivojski pouk pa s šolskim letom 2006/2007 ni več obvezen. Lahko bi rekli, da se je projekt končal, preden je uspel pokazati rezultate.

2.1 KURIKULUM NEKOČ, DANES IN JUTRI

Ko govorimo o primerjavi med kurikulumom nekoč in danes, je treba prikazati dinamizem sprememb. Osnovne spremembe si lahko ponazorimo:

Kurikulum bo postajal vse bolj fleksibilen, ker bo takšno postajalo tudi izobraževanje. Učni načrt je (in bo še bolj) prežet z znanji drugih disciplin. Spremembe, ki posegajo na področje izobraževanja, so očitne: evropsko združevanje in z njim povezana mobilnost, večkulturnost, spremembe družinskih in partnerskih oblik, starajoče se prebivalstvo, spremenjena struktura dela in zaposlovanja, naraščajoča količina znanja in informacij, višji življenjski standard, nova revščina in potrebe po kvalitetnem preživljanju prostega časa. Nenazadnje je tukaj tudi nenehno razvijajoča se informacijska tehnologija, razvoju katere je treba slediti, oziroma učno – ciljno skupino pripraviti na te novosti.

² IKT je informacijsko – komunikacijska tehnologija, lahko govorimo tudi o vpeljavi multimedijev v izobraževanje.

2.2 SOOBLIKOVALCI KURIKULUMA

Ko pišemo in razmišljamo o kurikulumu je jasno, da šolski kurikulum obstaja kot del družbe v kateri živimo. Iz družbenih spoznanj izhajajo in jih povratno tudi sooblikuje. Zato je za boljše razumevanje ciljev tega diplomskega dela pomembno poudariti ogromen **pomen medijev** za našo učno – ciljno skupino, splošno za kurikulum družboslovnih znanj in še posebno za naše diplomsko delo, ki poudarja pomen aktualnih, fluidnih vsebin. V devetletni osnovni šoli imajo učenci na voljo izbirne predmete Vzgoje za medije – tisk, radio, televizija. V šolskem letu 2006/07 je šolski predmet Radio zaživel na 41 šolah z 778 učenci, predmet Televizija na 52 šolah z 1215 učenci in predmet Tisk na 24 šolah in ga obiskuje 536 učencev. Učenci lahko torej že v osnovni šoli spoznajo kakšen je način delovanja televizije in interneta, kakšna je moč televizijskih sporočil in kakšni so možni učinki, katere so problematične teme, ki jih ponuja televizija (stereotipi, idoli..). Učenci ravno tako obravnavajo rumeni tisk, kako in zakaj časopis nastane, klasifikacijo časopisja (od komercialnih do resnih) ter radijske oddaje, radijske oglase in glasbo, ki jo vrtijo. Dr. Karmen Erjavec v Šolskih razgledih z dne 30. september 2006 pravi: "Otroci se morajo naučiti kritično razmišljati in dvomiti v raznovrstna sporočila pri različnih predmetih in prek skritega kurikulumu šole. Torej morajo učitelji in vzgojitelji s svojo držo izkazovati, da so medijsko pismeni in usposobljeni za državljanstvo."

Obenem pa Erjavčeva opozarja, da je ključna težava v tem, da ustrezne vzgoje za medije še nismo vpeljali v vrtce in da ta, ob izbirnih predmetih, ni tudi del pouka materinščine. Nekateri učenci pridejo na srednjo šolo s kar nekaj znanja o delovanju medijev in njihovem vplivu. V gimnaziji je nadaljevanje vzgoje za medije vključeno v sociologijo in psihologijo. Posledično je ves pouk sociologije lahko prežet z vzgojo za medije in nenehnim opozarjanjem profesorja na pozornost na medijske vsebine.

Naslednja pomembna enota, ki je ne smemo pozabiti, ko govorimo o (družboslovnem) kurikulumu je **učbenik**. Učbenik, še posebno učbenik za družboslovje, je pomemben dejavnik pri oblikovanju vrednot. Za poučevanje sociologije oziroma družboslovja na poklicni in srednješolski ravni so predvideni naslednji učbeniki:

- A. Barle Lakota et al.: UVOD V SOCIOLOGIJO, učbenik za sociologijo v 2. oz. 3. letniku gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja, prva potrditev: 2004 veljavnost do 2008/2009
- A. Barle Lakota et al.: SOCIOLOGIJA, učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja, prva potrditev: 2004 veljavnost do 2008/2009
- J. Bezenšek: DRUŽBOSLOVJE, Državlјanska kultura, učbenik za družboslovje v 1., 2. in 3. letniku srednjega poklicnega izobraževanja, prva potrditev: 1999 veljavnost do 2007/2008
- M. Počkar: DRUŽBOSLOVJE, Državlјanska kultura, učbenik za družboslovje v 1. oz. 2. letniku nižje poklicnega, srednje poklicnega, srednje tehniškega oz. strokovnega in poklicno tehniškega izobraževanja, prva potrditev: 1999 veljavnost do 2008/2009

Ne smemo pozabiti, da je kakovosten učbenik tisti, ki s svojo vsebino in obliko kar najbolj optimalno vključuje vsa didaktična načela, ki so pomembna za učbenik kot učno sredstvo. Po Kornhauser (1992: 15) učbenik lahko prispeva k bolj objektivni evalvaciji učinkovitosti izobraževanja; vsebina učbenika mora biti izbrana tako, da povezuje teoretično znanje z uporabnim in gradi mehanizme za hitro vključevanje novega znanja v procese dela in odločanja (glej Turk Škraba 2005; diplomsko delo FDV).

Učbenik je primerno vodilo skozi potek učnih ur, dobro pomagalo pri samostojnem učenju in v veliko pomoč profesorju sociologije. Je pa možno, da posamezni učbenik učitelju ne ustreza, ne ustreza njegovemu poučevalnemu slogu, strategiji in metodam, ki jih uporablja učitelj ali pa ne ustreza učencem, ki prevladujejo v šolskem okolišu (Justin in dr.: 2003: 11 v Turk Škraba 2005: 16). Dejstvo pa ostaja, da dobrega učnega pripomočka ni lahko napisati, saj mora pisec natančno predvideti, kako bo učna snov predstavljena v omejenem številu ur, kako bodo upoštevani zmogljivosti in interesi učencev, kako bodo obravnavana težje dojemljiva poglavja, pojmi...

2.3 PREDMETNIK IN UČNI NAČRT

Predmetnik splošne gimnazije določa, da se predmet sociologija³ izvaja v 2. ali 3. letniku gimnazijskega izobraževanja in v drugih srednjih šolah v obsegu 70 ur. V gimnazijskem programu se lahko izvaja tudi v obsegu 105 ur. Gre torej za 2 uri sociologije tedensko. Maturitetni standard pa predstavlja 280 ur, kar pomeni, da dijak, ki izbere sociologijo kot izbirni maturitetni predmet, posluša v 4. letniku še 210 ur predavanj sociologije.

Učni načrt je bazična podstavka poučevanja. Učni načrt za sociologijo v gimnazijah je bil sprejet na 14. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 26. 3. 1998. V dokumentu najdemo:

- ❖ opredelitev predmeta
- ❖ predmetni katalog znanj
- ❖ specialna didaktična priporočila in medpredmetne povezave
- ❖ obvezne načine preverjanja in ocenjevanja.

Širši oziroma splošni cilji predmeta so opredeljeni pri predmetnem katalogu znanj, specifični učni cilji pa so opredeljeni kot učne vsebine in so vezani na določeno sociološko temo.

Temeljni namen predmeta sociologija je:

- seznanjati dijake in dijakinje z znanstvenimi spoznanji o družbi in omogočanje povezovanja teh znanj z znanji, ki jih posredujejo drugi, ne le družboslovni, ampak tudi nekateri naravoslovni predmeti
- usposabljanje dijake in dijakinje za racionalno in na dokaze oprto presojo družbenih pojavov, da bi razumeli uporabnost socioloških znanj in da bi ustvarjalno participirali v pluralnih družbenih razmerah
- navajanje učencev na samoizobraževanje.

(Vir.: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2005/programi/index.html>; učni načrt za sociologijo, 1. 5. 2006).

³ Sociologija se v tem primeru izključuje s predmetom psihologija. Filozofija se vedno izvaja v 3. letniku.

3.0 SPLOŠNI CILJI PREDMETA SOCIOLOGIJA

Splošne cilje predmeta učni načrt za sociologijo opredeli takole:

Dijaki/ dijakinje:

- ◆ spoznavajo temeljne sociološke pojme in jih uporabljajo pri razumevanju in pojasnjevanju družbenih pojavov,
- ◆ se usposablajo za uporabo temeljnih socioloških raziskovalnih metod,
- ◆ se usposablajo za kritično vrednotenje in primerjavo različnih podatkov o družbenih pojavih,
- ◆ razvijajo občutljivost za zaznavanje družbenih problemov in za njihovo sociološko obravnavo, kot oporo in spodbudo za aktivno vključevanje v družbeno življenje,
- ◆ povezujejo sociološka znanja s spoznanji z drugih znanstvenih področij,
- ◆ se usposablajo za jasno in sistematično predstavitev socioloških informacij.

Vsi posamično zapisani cilji poudarjajo družbeno ozaveščanje učečega tj. krepitev njegove družbene zavesti, saj želijo posameznika navajati na kritično družboslovno mišljenje in uporabnost sociološkega znanja, tako da učeči obvlada in zazna družbeni problem. Pri tem moramo opozoriti na dodaten pogled na znanje, ki se v uporablja v teoriji. Gre za vpeljavo pojma kompetenc. Dr. Zdenko Kodelja v članku **Razvrednoteno znanje** z dne 17. decembra 2005, ki je bil objavljen v Šolskih razgledih opozarja, da se znanje iz cilja izobraževanja vedno bolj spreminja v sredstvo za doseg novega cilja: kompetence. Kaj mislimo z izrazom kompetenca?

" Verjetno ni naključje, da se zdaj tudi v kontekstu splošnega izobraževanja bolj poudarja kompetence kot znanje. Paradokсно pri tem je, da bolj kot se poudarjata družba znanja in na znanju temelječe gospodarstvo, bolj se znanje iz cilja izobraževanja spreminja v sredstvo za doseg novega cilja: kompetence. O tem se lahko prepričamo, če pogledamo eno od prevladujočih opredelitev kompetence, ki se uporablja na področju izobraževanja in ki pravi, da je kompetenca sposobnost uporabe znanja za izvršitev nalog v vsakdanjem življenju. " (Kodelja 2005: 4 – 5)

Dr. Kodelja dalje razvija svojo tezo, da tako zastavljen cilj izobraževanja vodi do razvrednotenja znanja in šolo spreminja v podjetje, ki zadovoljuje interese gospodarstva.

3.1 SPLOŠNA IZOBRAZBA IN RAZGLEDANOST KOT SPLOŠNI CILJ PREDMETA SOCIOLOGIJA

Za naše diplomsko delo je izraz kompetenca uporaben. Tudi dr. Ivan Svetlik je v intervjuju leta 2001 za sobotno prilogo Dela poudaril osrednji pomen kompetenc (in obžalovanje, da jih šole preslabo razvijajo), čeprav se je osredotočal predvsem na tiste, ki posameznika "opremljajo" za vključitev v brezobzirno mednarodno ekonomsko tekmo (Svetlik, 2001). Osebnostno sklepam, da je sociološko znanje lahko pomembna kompetenca dijakov in dijakinj (ne samo gimnazijcev) v kompleksnem vsakodnevnem življenju, predvsem v smislu splošne izobrazbe⁴ in razgledanosti. Nenazadnje, slovenski šolski model vključuje sociologijo kot disciplino v šolsko izobraževanje na ravni srednje šole, obvezno v splošni in strokovni gimnazijski program, po izbiri šol pa jo je mogoče vključevati, kot enega izmed družboslovnih predmetov, tudi v predmetnik in njegovo izpeljavo v štiriletnih strokovnih srednjih šolah. Vprašanje ostaja: kaj od vsega znanja, ki ga posredujemo se res usidra v zavesti mladih ter vpliva na njihovo nadaljnje učenje, na razumevanje vse bolj zapletenega sveta, na kakovost njihovega življenja...

"Kognitivni psihologi govorijo o obvladovanju neke vrste "močnih" pojmovnih oziroma spoznavnih shem, ki dvigajo znanje nad raven množice izoliranih dejstev in podatkov, ki pomagajo človeku organizirati množice nepovezanih, tudi konfliktnih informacij, s katerimi se srečuje, in razumeti, zakaj so stvari take kot so, jih s svojega stališča

⁴ "Splošna izobrazba je tista, ki svobodnemu človeku omogoča razvoj svobodnega duha in ki se zato enači s svobodno izobrazbo, ki širi človekova duhovna obzorja in ga s tem osvobaja od omejitev, ki jih prinaša določen partikularni način mišljenja, ujet v ozke strokovne ali doktrinarne meje. Splošna izobrazba je vrednota sama po sebi in ni v funkciji nekaterih zunanjih utilitarnih ciljev, čeprav lahko prispeva tudi k doseganju le-teh." (Kodelja, 2004)

ovrednotiti. Prisotna pa mora biti tudi pripravljenost in želja, da ob srečanju z novimi izkušnjami aktiviraš naučeno, to tudi obogatiš in po potrebi spremeniš. Tako znanje ni nakopičen "mrtev kapital", ki se pozabi kmalu potem, ko ti je prinesel takšno ali drugačno oceno oziroma točke." (Marentič – Požarnik 2004: 13)

Sociologija s svojimi temami in didaktizacijo le-teh lahko tlakuje pot do takšnega "živega" znanja. Predvsem z ohranjanjem aktualnosti in nenehnim prilagajanjem dnevnim družbenim dogodkom. Nenazadnje so številna področja družbenega delovanja ob vstopu v Evropsko unijo doživela spremembe. Na področju izobraževanja, predvsem v družboslovju, se velik poudarek pripisuje poučevanju in učenju o človekovih pravicah in poznavanje le – teh je osnova družbene zavesti posameznika.

Izobraževanje na področju družboslovja bi moralo vsebovati:

- ◆ poučevanje in učenje o človekovih pravicah, o ključnih dokumentih človekovih pravic;
- ◆ poučevanje in učenje za človekove pravice, omogočanje razvoja in uporabe spretnosti, ki so potrebne za uresničevanje posameznikovih pravic in **delovanje v skladu z njimi**;
- ◆ poučevanje sredi človekovih pravic kar pomeni, **da mora biti celotna šola zavezana človekovim pravicam**; šole bi morale biti zgled spoštovanja posameznikovega dostojanstva, tolerantnosti in enakih možnosti (Devjak 2002: 226).

Evropski projekti izhajajo iz dejstva, da je za šolo mogoče največ narediti "od znotraj", kar pomeni, da lahko učitelj sam naredi največ za izboljšanje svojega dela. Med drugim je treba zagotoviti naslednje metodološke pristope: samoocenjevanje, kolegialno pomoč, uporabo vnaprej pripravljenega enotnega instrumentarija. V samoevalvacijo naj bo zajetih čimveč akterjev: učiteljev, staršev, učečih se, sodelavcev šole in kolegov z drugih šol.

Nov način izobraževanja naj bi bil izziv tako za učitelje, kot tudi za učence. Po mnenju Freira (Freire, 1973; povz. po Devjak 2002: 225) je uporaba **metode problematiziranja** kot načina refleksije pravilna, da pridemo do položaja v katerem učenec samostojno išče

rešitve iz problemov in konfliktnih situacij in tako dobi potrditev, da tudi on ima nekaj kar lahko da drugim, ima nekaj česar drugi morda nima. Prek takega vodenja učno – vzgojnega procesa učitelj učenca prizna kot upoštevanja vredno osebnost. S tem pa so ustvarjeni dobri pogoji za razvoj avtonomne osebnosti. Govorimo o vzgoji avtonomne osebnosti z zavestjo, da je del družbenega življenja, da ga soustvarja, da ga sokreira, o vzgoji za jutrišnji čas.

Za uspešno delovanje v demokratični družbi pa so potrebna osnovna znanja o delovanju družbe, ki jih dijak sreča pri kompleksnem pedagoškem delu življensko zelo pomembnega predmetnega področja sociologije.

3.1.1 Vloga učitelja pri doseganju splošnega cilja predmeta sociologija

Nova kultura učenja in poučevanja postavlja v središče posameznika, proces ki ga opravi, njegovo razumevanje in načine uporabe znanja s tem, da upošteva posameznikove individualne posebnosti. Učenje poteka na ravni aktivnega izgrajevanja znanja. Poudarek je na razumevanju in **uporabi**. Učenci sami raziskujejo vire, zbirajo in analizirajo podatke, ugotavljajo skupne značilnosti in razlike, luščijo bistvo, sklepajo in svoje hipoteze preizkušajo ali o njih razpravljajo, strnejo zaključke, o njih diskutirajo in jih na različne načine predstavljajo (glej Rutar Ilc, 2003).

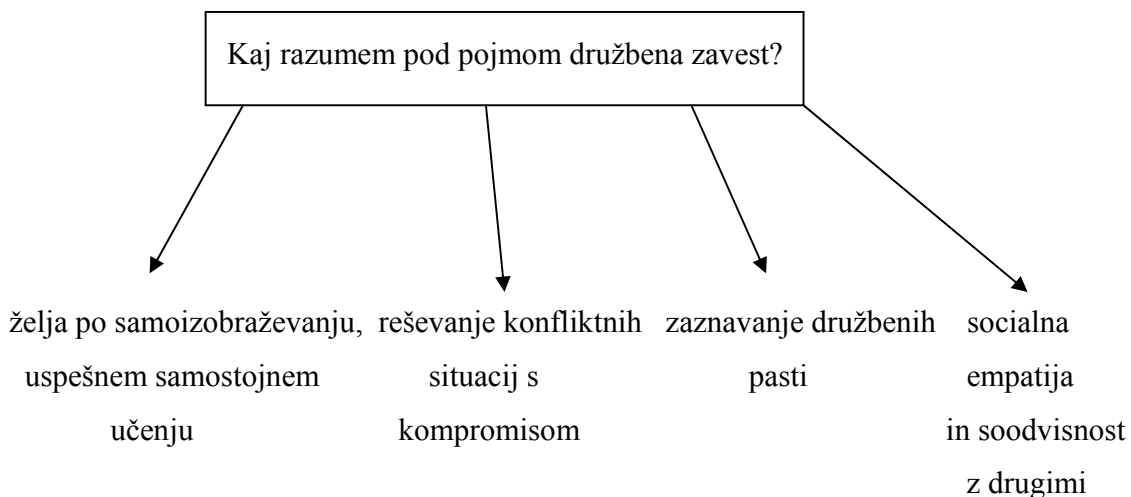
Učiteljeva naloga pa je zastavljanje intelektualnih dilem, ki naj od učencev zahtevajo vse bolj poglobljen razmislek. Učitelj naj spodbuja k odpiranju problemov in k uokvirjanju raziskovalnih, kompleksnih vprašanj katera vnašajo rez.

Učitelj k pouku prinese časopisne izrezke s članki, ki pišejo o aktualni temi, posnetek informativne, dokumentarne, izobraževalne ali kakršnekoli oddaje, igranega filma, reklame, ki se prikazuje na televiziji, opozori na reklamna sporočila, ki se pojavljajo na velikih reklamnih panojih ob cestah, kar vse lahko služi kot povod za diskusijo. Ravno tako učitelj najde (ali pa učencem postavi nalogo, da najdejo sami – vir so lahko revije, internet, knjižne publikacije) statistične podatke o temi, ki se obravnava pri pouku sociologije.

- Tako lahko zberemo podatke o demografski sestavi prebivalcev Slovenije, religijski opredeljenosti prebivalstva, o povprečnih dohodkih Slovencev in ogromno drugih statističnih podatkov, ki jih najdemo tudi v letni serijski publikaciji Statistični letopis ali na spletni strani <http://www.stat.si/>.
- Na spletnih straneh Centrov za socialno delo najdemo podatke o tem, kaj je socialna stiska, katere oblike pomoči nudi država, kako uveljavljati pravico do pomoči, kakšne težave imajo mladi pri odraščanju in kako se lahko rešujejo, kdo so socialno ogroženi ljudje.
- Tukaj so tudi spletne strani policije <http://www.policija.si/>, kjer lahko dijaki in profesorji, za popestritev in ponazoritev kompleksnega pedagoškega dela, najdejo statistične podatke s področja prometne varnosti, s področja splošne in mladoletniške kriminalitete, podatke o kršitvah javnega reda in miru, podatke o številu in načinu storjenih samomorov ter starostne skupine storilcev (kar je priljubljena tema seminarских nalog), podatki o ilegalnih prehodih državne meje, članke o nelegalnih drogah, vodnik po človekovih pravicah in delovanju policistov in podobno...
- Spletne strani državnih ministrstev
- Spletna stran Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (<http://www.ess.gov.si/>) ponuja podatke o prostih delovnih mestih, o deficitarnih poklicih, o stopnjah registrirane brezposelnosti po regijah, o napovedih zaposlovanja za leto 2006 (zanimivo za seminarske naloge s področja brezposelnosti) ter o tem, kako do zaposlitve v tujini.
- Spletna stran Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru, ter Univerze na Primorskem
 - Univerza v Ljubljani <http://www.uni-lj.si/>,
 - Univerza v Mariboru <http://www.uni-mb.si/>,
 - Univerza na Primorskem <http://www.upr.si/sl/>.

Naštete spletne strani so samo nekatera vodila profesorjev in dijakov pri didaktični osvetlitvi socioloških vsebin.

3.2 ŠIRJENJE DRUŽBENE ZAVESTI KOT SPLOŠNI CILJ PREDMETA SOCIOLOGIJA

3.2.1 Želja po uspešnem samostojnem učenju in samoizobraževanju

Uspešno samostojno učenje

Kot ugotavlja Tadeja Klinar v članku **Znanje za neodvisnost**, objavljenem v Šolskih razgledih iz dne 19. november 2005, se v srednji šoli pri mnogih dijakih pokaže, da se ne znajo učiti. Ko se sami pripravljajo in učijo težko ločijo bistvo od podrobnosti, težje povezujejo nove snovi z že usvojenimi. Za uspešno samostojno učenje je treba obvladati določene spretnosti kot so: pravilno ravnanje s časom, socialne spretnosti, spretnosti refleksije, samovrednotenja, iskanja virov in pomoči. Za takšno neodvisnost pa je treba obvladati tudi vrsto miselnih spretnosti, kar pomeni, da je treba razvijati mišljenje in razmišljanje. Za uspešno samostojno učenje je treba v začetnem obdobju srednješolskega izobraževanja dijake naučiti poslušati, zaznavati problem, vrednotiti, načrtovati in vse skupaj pomniti. Kako to naučiti dijake? Tako da se sami dokopljejo do ugotovitev s pomočjo raziskovanja in reševanja problemov. Zato tudi pri sociologiji domače naloge in domače delo ne smejo biti odveč.

Primer: Pri obravnavi učne teme **Odklonskost in družbeni nadzor** in učni enoti **Opredelitev in vrste odklonskega vedenja** spoznavamo pojem stigmatizacije. V učbeniku Uvod v sociologijo beremo:

*“Dejstvo je, da se ljudje razlikujemo glede mnogih značilnosti (spola, barve kože, zunanega videza, spolne usmerjenosti oziroma spolnih praks, starosti, izobrazbe, poklica, bogastva, družinskega izvora, veroizpovedi, etnične pripadnosti itd.), toda v določenih družbenih, ekonomskih in političnih razmerah so nekatere značilnosti nezaželene, ljudje s takimi značilnostmi pa stigmatizirani. To pomeni, da so dojeti kot **manjvredni**, predvsem pa jim je **otežen dostop** do različnih družbenih dobrin (izobrazbe, delovnih mest, političnega odločanja itd.*

*Posledica stigmatizacije se vedno izraža v **socialni distanci** (družbeni razdalji) do stigmatiziranih posameznikov in posameznic, družbenih skupin in kategorij. Socialno distanco bi lahko označili kot določeno vrsto neformalnih (in negativnih) sankcij.” (Barle 2004: 94)*

Ob tem imamo v učbeniku prikaz lestvice socialne distance, ki izgleda takole:
(izbrala sem samo nekaj možnih odgovorov, ki služijo tudi nadaljnemu delu)

Brez težav bi imel/a	Službene(šolske)stike		Osebne stike(druženje)		Intimne stike		Nobnih stikov nočem	
	93	95	93	95	93	95	93	95
Madžari	26,2	22,9	26,9	39,6	17,1	31,1	30,0	6,4
Italijani	21,5	19,4	33,5	38,8	30,4	35,1	14,6	6,6
Nemci	24,8	19,4	35,5	40,8	27,5	36,7	12,3	3,2
Srbi	15,3	27,4	14,7	31,0	7,6	19,4	62,4	22,2
Bosanci	19,6	25,5	22,0	38,1	9,5	20,0	48,8	16,4
Arabci	22,6	28,1	24,7	40,4	10,5	19,6	42,1	12,0
muslimani	21,0	25,7	24,4	44,2	9,9	17,2	44,7	12,9
Židje	21,8	25,7	27,6	42,8	13,7	24,2	36,9	7,3
Romi (cigani)	18,4	30,6	15,6	33,5	5,8	10,9	60,1	25,0
pravoslavni	21,4	24,9	24,9	44,1	12,6	22,1	41,1	9,0

(Tabela 3.4: Lestvica socialne distance; vir: Nastran Ule, M. z drugimi (1996): Predah za študentsko mladino, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana, str. 208, 209)

Podatki so bili pridobljeni z anketiranjem na reprezentativnem vzorcu dijaške populacije v Sloveniji (MLADINA 93) ter na vzorcu študentske populacije (MLADINA 95).

Ob interpretaciji te tabele z dijaki debatiramo in jih sprašujemo po mnenju. Obenem pa jim postrežemo z demografskimi podatki, ki jih najdemo na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije ter na spletni strani policije. Iz tabele razberemo dokaj visoko nestrpnost med dijaki, ki so leta 1993 odgovarjali na vprašanje - : "S kom nočem nobenih stikov?" - do Srbov, Bosancev, Romov⁵ (ciganov) in muslimanov. Ob tem pa opozorimo, da se je leta 2002 ob popisu prebivalstva za Rome opredelilo samo 0,17% prebivalstva, za Srbe se je opredelilo 1,98% prebivalstva ali 38.964 prebivalcev, za Bosance se je opredelilo 0,41% prebivalstva, za pripadnike islamske vere pa se opredeli 47.488 ali 2,4% prebivalstva. Gre torej za majhne skupine prebivalstva do katerih se goji dokaj visoka nestrpnost. Vendar pa njihovo majhno število nikakor ne more biti povod nestrpnosti. Na drugi strani imamo namreč 0,11% ali 2.258 Italijanov in 499 ali 0,03% prebivalstva, ki se je opredelilo za Nemce. Kje torej leži vzrok za pregovorno visoko nestrpnost do "južnjakov" – priseljencev iz južnih republik⁶?

Poleg skupne zgodovine (na tem mestu z dijaki navedimo kratek pregled razvoja naše bivše skupne države in najpomembnejših dogodkov) imamo opraviti z zelo razširjenim stereotipom, da so priseljenci velikokrat povzročitelji kriminalnih dejanj. Tudi pri tem stereotipu lahko postrežemo s podatki, ki jih najdemo na spletni strani policije. Med statističnimi podatki najdemo tabelo, ki opiše strukturo vseh osumljencev ovadenih v letih 2003 – 2004 glede na spol, starost, državljanstvo, narodnost ter zaposlitev (Priloga A, stran 64). Tabela je primerna tudi za pojasnitev razlike med državljanstvom in narodnostjo.

Ko skušamo razbijati predsodke o Romih dijake opozorimo na kulturno dimenzijo romskosti. Na značilno romsko glasbo, na njihove legende, verovanja ipd..

"Cigani so in niso tisto, kar si predstavljamo. So več in so manj. Interpretu se izognejo – ne govori njihovega jezika. Smejijo se nam. Iščejo luknje. So tam, kjer bi si želeli biti mi, mar ne? Vendar tam ni prostora za druge. So naša slaba vest in najboljši prijatelji. Vedo, kdo je tisti, ki jih plačuje. Saj zabavo se plača in cigani svojo ceno poznajo..."

(<http://www.sukar.org/>, 9. 6. 2006)

⁵ V branje priporočajmo delo Karmen Erjavec Mi o Romih: diskriminatorški diskurz v medijih v Sloveniji

⁶ Zanimiva so dela Tončija Kuzmanića Bitja s pol strešice, Mitje Velikonja Masade duha ter Bosanski religijski mozaiki: religije in nacionalne mitologije v zgodovini Bosne in Hercegovine

Na tak način smo postregli s podatki, dali dijakom vzpodbudo in vodila za nadaljnje razmišljanje ter samostojno učenje. Obenem pa jim tudi življenjsko osmislimo družboslovno vsebino s prikazom aktualnih družbenih problemov, nesoglasij ali konfliktov – izbrisani, šolanje romskih otrok na Osnovni šoli Bršljin v Novem mestu, razni strelski obračuni – in drugih problemov, ki izhajajo iz nestrpnosti.

Kakovostne učne navade, ki vodijo do učinkovitega razvoja izobraževančevih učnih navad za uspešno učenje, si učenec oblikuje pri svojem delu v šoli pa tudi zunaj nje. Po mnenju Gustava Kellerja so zelo pomembne štiri enote (koraki) treninga uspešnih učnih navad. Te enote (koraki) so:

- **motivacija**

Tukaj gre za izjemno pomembno nalogo učitelja in sicer didaktično osmislitev življenskega pomena družboslovnih vsebin. Kako učencu odgovoriti na vprašanje KAJ IMAM JAZ OD UČENJA DRUŽBOSLOVNIH VSEBIN? Čemu mi to koristi?

- **organizacija**

Učenec se mora naučiti, kako pravilno časovno uskladiti in organizirati svoje številne kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne učno – delovne obveznosti.

- **predelovanje učne snovi**

Ker so učne vsebine družboslovja dinamične, pojavljajo se tudi v vedno novih življenskih kontekstih, naj bi jih učeči spoznaval po zelo različnih, problemsko razgibanih učnih poteh. Te naj bodo vabljive, zanimive in tudi takšne, da od učencev zahtevajo učenje na višjih ravneh, učenje z logiko, povezovanjem. Učenca naj navajajo na kakovostno bralno kulturo, na učinkovito izpisovanje oziroma izluščenje bistva.

Pri tem pa moramo vedeti, da imajo različni posamezniki različne učne stile na katere vpliva tip osebnosti, zaznavni stil, način obdelave podatkov, socialne interakcije, nagnjenje k posameznim vsebinam, želja po pridobivanju novega znanja. Zelo pomembno je, da učitelj najde ravnotežje med posameznikovim učnim stilom in njegovimi izzivi. Pri učni uri naj bi tako zagotovili prvine vseh treh zaznavnih stilov – vidnega, slušnega in kinestetičnega. Dijaki prve skupine se pri pouku najbolj odzivajo na

grafične prikaze, videoposnetke, plakate, fotografije ali ekskurzije. Dijaki druge skupine se najboljše učijo s pomočjo zvoka, učiteljevega glasu, posnetkov na kaseti ali predavanj. Dijakom tretje skupine pa je najbližje ponazarjanje, igranje vlog, razlaganje snovi ter izražanje mnenja s kretnjami in obrazno mimiko (Klinar, Šolski razgledi 7. januar 2006).

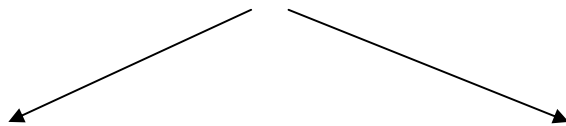
- **koncentracija**

To je sposobnost učencev, da svojo pozornost za omejeni čas usmerijo k določeni dejavnosti. Koncentracija poteka že od tistega trenutka dalje, ko se odločimo, da se bomo lotili neke dejavnosti.

(štiri enote treninga uspešnih učnih navad Gustava Kellerja povzete po Židan 2004: 79 - 80).

Želja po samoizobraževanju

Jasno je, da je učitelj ključni dejavnik, ki mora v učenca vsajati temelj samoizobraževanja. Iz sociološkega gledišča lahko govorimo o: (glej Židan 1997:23)

navajanju učenca na stalno spremljanje vsakodnevnega tiska, ki je zlasti prinašalec fluidnih, tekočih družboslovnih vsebin, ki jih je treba osmišljati in vrednotiti. Institucionalno navajanje učenca na stalno spremljanje vsakodnevnega tiska, bo v učencu razvilo potrebo po njenem stalnem življenjskem zadovoljevanju. Razni časopisni članki so lahko lep uvod v različne sociološke učne (Priloga B, str 65).

samoizobraževanju učenca za vsakodnevno spremljanje množičnih medijev. Pluralne družboslovne medijske vsebine, ki jih vsakodnevno nudijo učencu tudi številni mediji, namreč niso vselej kakovostne. Za prodor do spoznanja kakovosti je potreben učencev samoizobraževalni napor. (Priloga C–medijska vsebina, ki opozarja na kritičnost do medija, str 66).

Samoizobraževanje pomeni tudi poznavanje strokovnih revij, poznavanje delovanja knjižnic, da dijak lažje in bolj racionalno išče ustrezno literaturo za njegovo samostojno delo, ki zajema pisanje referatov, seminarskih nalog, raziskovalne naloge ob eventuelnem izboru sociologije kot maturitetnega predmeta.

3.2.2 Reševanje konfliktnih situacij s kompromisom

Pri delu z ljudmi gre za interakcijo med dvema avtonomnima sistemoma, ki sta enakovredna in vplivata drug na drugega. To pomeni, da strokovnjak, ki dela z ljudmi (bodisi da je pedagog, psiholog, učitelj), ni neodvisni opazovalec drugega (klienta, učenca, starša), ampak je glavni kreator svoje podobe o njem. V interakciji vnaša svojo zgodovino, svoje predstave, znanje, predsodke, negativne izkušnje, vzorce delovanja in dopušča le tisto, kar prispeva k ohranitvi njegove notranje stabilnosti. Zgodi se, da tudi izobražen učitelj drugega "ne vidi" v njegovi situaciji, ne prepozna njegovega problema, ampak "vidi" le svoja notranja stanja (ki izvirajo iz prejšnjih interakcij z njim ali z drugimi ljudmi) in si prizadeva za njihovo ohranjanje. Na ta način drugega ne sprejmemo kot enkratno, posebno bitje, ampak ga umeščamo v svoje vnaprej oblikovane koncepte (Jeriček v Marentič – Požarnik 2004: 104). Zaradi tega nemalokrat tudi nehote zapademo v konflikt s pomembnim drugim.

V izogib temu nam pomaga samospoznavanje, poznavanje lastnega reagiranja ob različnih tipih ljudi, v različnih situacijah (glej Jeriček 2004: 105, 106).

Pri konfliktnih situacijah gre torej za navzkrižje želja. Naloga profesorja sociologije (v tem primeru pa tudi katerega koli drugega profesorja) je poskušati doseči soglasje v konfliktni situaciji. Dejstvo je, da boljša ozaveščenost, nove pravice in podaljšanje izobraževanja, ustvarjajo novo generacijo učencev, s katero ne gre ravnati enako, kot so učitelji ravnali z učenci v preteklosti. Do svojih učiteljev so bolj nepopustljivi, želijo izraziti svoje mnenje in ne ubogajo, dokler ne poznajo vzrokov in posledic vsake nove zahteve. Zato ima učitelj težavo z uveljavljanjem avtoritete (Chalvin 2004: 159).

Primeri konfliktov med učiteljem in dijaki:

- Več dijakov v razredu se ne strinja s prisluženo oceno pri predmetu sociologija. Menijo, da si zaslužijo višjo oceno.
- Dijaki želijo prestaviti rok pisnega preizkusa pri predmetu sociologija.
- Dijaki izražajo manipulativno vedenje nasproti profesorju (nismo prišli pravočasno k pouku, ker nas je zadržal profesor predmeta, ki je bil na urniku pred tem; nismo pripravljeni na ta predmet, ker nam nihče ni povedal, da boste vi nadomeščali to šolsko uro; nismo uspešno pisali kontrolno nalogo, ker niste dobro razložili snov).
- Dijaki konstantno zamujajo uro, ne nosijo domačih nalog, so pretirano agresivni ali zelo pasivni.

S temi težavami se vsak profesor skozi večletno prakso spopada po svoje. Vsak posameznik razvije svoj značilni učiteljski slog, svoj značilni način reševanja konfliktov, ki je odvisen od učiteljeve osebnosti, od njegovih preteklih izkušenj, od učencev ki so v razredu (ali so bolj pasivni ali bolj agresivni), od njegovega trenutnega osebnega počutja, zdravstvenega stanja in dogodkov čez dan. Pomembni so tudi njegov odnos do kurikulumu, kako ga sam doživlja – gre za doživljajski aspekt kurikulumu, torej živ vitalni aspekt, kako razume globino in širino le – tega in kako je usposobljen za medpredmetne povezovalne prakse. Pomembno je tudi, kako kurikulum doživlja učno – ciljna skupina.

Ta značilni učiteljev slog (portret učitelja/učiteljice) je skoraj vedno vzor učencem. Lahko gre za negativen ali pozitiven vzor. Torej sama osebnost učitelja je učna snov sama po sebi. Sama osebnost je tista, ki se učenca lahko dotakne, ga oblikuje in v učencu vzbudi željo po prevzemanju vedenjskega vzorca.

Na konfliktne situacije lahko reagiramo agresivno, pasivno ali manipulativno. Najbolje pa je izbrati srednjo pot, ki prevzema samo najboljše prvine vseh naštetih stilov⁷.

⁷ Marie Joseph Calvin govori o asertivnosti. Gre za vedenje, ki vsakemu omogoča, da se zavestno sooči s stvarnostjo in bolje obvladuje svoje vedenje, si daje priložnost za samouresničevanje, lažje komunicira z okolico in se ne pusti podcenjevati in vleči za nos, hkrati pa ne želi škodovati drugim. Asertiven učitelj "obvlada" svoj razred, sodeluje s svojimi sodelavci, doseže, da je v razredu tišina in da učenci svoje delo opravljajo vestno (glej Calvin 2004: 8,9).

Učitelj posluša in upošteva zaslužene kritike, vendar zna izločiti neupravičene kritike učencev, ki so namenjene izsiljevanju. Učitelj je pripravljen na pogajanja, vendar se zaveda, da se o vsem ne da pogajati. Če učitelj sam pri sebi ugotovi, da je storil napako, naj ne odlaša z opravičilom. Tako si bo v razredu pridobil ugled in dokazal, da on postavlja pravila, katerih se tudi drži. Želi najti kompromis, ki spoštuje pravice, hkrati pa si prizadeva za spremembe, ki bodo vsem v prid. Do težavnega učenca ne pristopa pred celotnim razredom in ga ne kritizira pred sošolci, saj s tem tvega, da si bo pridobil le še večje sovraštvo problematičnega učenca. Do njega pristopi na samem in se pogovori na štiri oči. Učitelj jasno postavi svoje meje, med poukom zna uporabljati smiseln humor, učencem ne daje občutka, da ima svoje "ljubljenčke", se dobro počuti v svoji koži, si upa reči "ne", izpolnjuje dane obljube. Za krepitev družbene zavesti učečega je seveda pomembno, da način reševanja konfliktov v šolskih klopek prenese v reševanje konfliktov znotraj svojega vrstniškega in prijateljskega kroga, znotraj svojih vsakodnevnih srečanj z njemu neznanimi ljudmi.

3.2.3 Zaznavanje družbenih pasti

Potrošništvo, agresivni oglasi, sklepanje finančnih pogodb, nakup stanovanja, oblike varčevanja, načini plačevanja, ustvarjanje družine, vseživljensko izobraževanje, neustavljiv razvoj tehnike; to so le nekateri izzivi s katerimi se srečujemo vsak dan. Znajti se v množici informacij, nenehnih potrebah po novem znanju na delovnem mestu, v šoli ali v domačem okolju postaja vrlina.

Dr. Miro Kline v intervjuju z dne 4. marec 2006, ki je bil objavljen v Šolskih razgledih opozarja, da bi tudi šola lahko igrala pomembno vlogo pri privzgojitvi določenih uporabnih navad.

"Otroke bi morali pri pouku gospodinjstva učiti to, kar pomeni pojem home economics – tako se imenuje ta predmet na tujem. Naučiti bi jih torej morali umno voditi gospodinjstvo. ...Učenci se morajo naučiti, kako zaslužiti denar in kako ga čim bolj

koristno porabiti – spoznati morajo torej, kako dobro nakupovati, varčevati in vlagati denar. “

Nato dr. Kline nadaljuje: “ Otroci zdaj pravzaprav prebijejo več časa z učitelji in sošolci kot s starši. Tudi doma ostajajo vsak v svojih tirnicah in imajo zelo malo stikov. To pomeni, da je šola ključni dejavnik socializacije. In zato bi morala šola posvečati več pozornosti nakupovanju. A ne le pri predavanjih, marveč tudi, denimo, s simulacijami trgovin, ki bi delovale v šoli.” (Kline, 2006: 6)

Predavanja so torej lahko pomemben segment priučitve neke splošno uporabne vrline, kot je naprimer premišljeno potrošništvo. Sociologija tukaj lahko igra pomembno vlogo.

Vendar pri razmišljanju o tem lahko hitro zaidemo na mračno polje – v kolikšni meri šola vzgaja, v kolikšni meri vzgajajo starši in nenazadnje, v kolikšni meri vzgaja država. Kje se odgovornost in sposobnost šole kot institucije in profesorja kot vzgojitelja končajo?

V zadnjem času smo v Sloveniji priča zaznavanju in želji po zatiranju družbenih pasti s strani države z uvedbo t.i. hore legalis (O tej temi se lahko pri uri pouka sociologije izvede debata pro et contra, na to temo se lahko piše seminarsko nalogo ali raziskovalno maturitetno nalogo, kjer lahko dijak razišče zgodovino tega pojava, vzroke za in proti ter z anketo ugotavlja mnenje drugih dijakov). Gre dejansko za omejevanje gibanja mladostnikom z namenom njihove zaščite, njihovega obvarovanja torej z namenom -neke vrste- njihovega vzgajanja.

Kje so prednosti in slabosti takšnega posega v družinsko življenje, koliko smiselno je zakonsko urejanje tega področja, bo pokazal čas.

“Hora legalis” – proti in za

Kot je znano, je državni zbor včeraj sprejel zakon o varstvu javnega reda in miru, po katerem mlajši od 16 let v nočnem času ne bodo smeli vstopati v lokale, kjer se prodajajo alkoholne pijače. Zakonu so nasprotovali poslanci LDS, SD in DeSUS, za pa so glasovali

v poslanskih skupinah SDS, NSi, SLS in SNS. Za Delo sta svoje mnenje povedala predsednik liberalne akademije Darko Štrajn in Hubert Požarnik iz društva pobuda za šolo po meri človeka.

Darko Štrajn: »Zaradi ozkosti in intelektualne pritlikavosti, ki stoji za tem zakonom, predlog ni vreden demokratične Slovenije. Je tudi zelo slabo formuliran. Sprejemam, da so določeni problemi in razumevanje teh različnih problemov z mladino. Poglobljajo se socialne razlike in stopnjujejo določeni nezaželeni pojavi, predvsem pa se stopnjuje medijska, tabloidna predstavitev teh nezaželenih pojavov. Glede na vse to bi se lahko pogovarjali o tem, kaj bi morali storiti za rešitev teh socialnih problemov. Ta zakon propagira neko represivno logiko, ki se etičnemu človeku upira. Ta logika slabo deluje in ne proizvede pričakovanega učinka, ampak nasprotnega.«

Hubert Požarnik: »Društvo pobuda za šolo po meri človeka, katerega predsednik sem, je dalo pred nekaj meseci pobudo, da so lahko otroci in mladoletni po polnoči izven doma samo v spremstvu staršev, sorodnikov in če je res nekaj posebnega. Zakon predpisuje le, da ne smejo v lokale po dvanajsti uri ponoči. Mi pa smo predlagali, da ne bi smeli pijančevati. V tem primeru bi starši odgovarjali zanje. Gre za predlog, ki je po mnenju resnih in odgovornih staršev potreben. Stranke, ki bodo glasovale proti, morajo prevzeti nase moralno odgovornost in so objektivno krive, ker s tem podpirajo pijančevanje, nemoralo, droge itd. Morala politika se ne ocenjuje le po tem, ali je korumpiran, ampak ali s svojim glasovanjem spodbuja moralo v državi. Brez te morale tudi demokracije ne more biti.« (vir: Delo, 23. 6. 2006)

Preživljanje zabavnih večerov pa ni edini problem. V potrošniški družbi so mladi zelo pogosto tarča oglaševanja. Velike korporacije in podjetja z oglaševalskimi agencijami ciljajo prav na njih. Še posebej pa na mlade potrošnice ženskega spola. Oblačila za mlade, mobilna telefonija, računalništvo (oprema, igre), restavracije s hitro prehrano, mladinske revije, kozmetična industrija in še – vse te kategorije velikokrat ciljajo prav na mladega potrošnika, njegovo žepnino, štipendijo ali denar prislužen z občasnim delom preko študentskih servisev. Menim, da tudi pouk sociologije pri tem ozaveščanju lahko igra pomembno vlogo. O teh problemih lahko dijake seznanjamo s prikazi zanimivih velikih reklamnih panojev, ki stojijo ob prometnejših cestah in reklamirajo raznovrstne izdelke sodobnega potrošništva in jih dijaki srečujejo vsak dan.

(Slika 3.1 Jumbo plakat)

(Slika 3.2 Jumbo plakat)

(Slika 3.3 Jumbo plakat)

(Vsi primeri jumbo plakatov so iz http://www.znak.si/digitalni_tisk/city_light/index.php#Jumbo)

Spoznavanje te tematike lahko umestimo k učni temi Družbene spremembe in k učni enoti Modernizacija. Pri tem ne pozabimo, da naš namen ni subjektivno ceniti potrošniške navade posameznih dijakov (to seveda nikakor ni sociološko legitimno), temveč le zaznavanje trenda potrošništva, kot del procesa modernizacije in njegovih pojavnih oblik. Dodamo še opombo o (lažnem) ustvarjanju želja (na tem mestu ločimo želje od potreb), na katerem temelji potrošništvo in velik aparat oglaševalske industrije.

3.2.4 Socialna empatija profesorja

V pričujočem diplomskem delu smo že poudarili, da je osebnost učitelja, njegov osebni t.i. učiteljski slog ali njegova karizma, že učna snov sama po sebi.

Čeprav se pri pouku sociologije z enim razredom dijakov srečamo le dvakrat na teden po eno šolsko uro, se z njimi vzpostavi odnos. Nenazadnje gre le za delo z zelo občutljivo skupino – mladimi v dobi adolescence, mladimi odraslimi. Vendar ostaja vprašanje, kako blizu smo si lahko z dijakom, da ne izgubimo prepotrebne spoštovanja in avtoritete - ali mu lahko dopustimo da nas tika, da nas v primeru resnih težav pokliče po osebem mobilnem telefonu, da se njim dobimo na pogovoru tudi v našem prostem času. Po mojem mnenju smo s temi dejanji prestopili neko mejo, marsikateri učitelj pa bo menil, da je vse to v meji dopustnega. Dušica Kunaver v članku **Obkroži, ali me ljubiš**, objavljenem v Šolskih razgledih dne 2. septembra 2006 piše:

» Učitelj uradno ne sme vedeti za učenčeve težave, ker to po šolskih predpisih pomeni vtikanje v zasebnost. Kje so časi, ko sem prisluhnila tihim otroškim izpovedim (*"Pa da ne boste tega komu povedali, tovarišica!"*; *"Saj vem, da mi ne morete pomagati, a vseeno hvala, da ste me poslušali."*) Sodobni učitelj lahko prisluhne taki zgodbi le ilegalno! Njegovo delo v razredu je zato še toliko zahtevnejše, saj mnogokrat težko ukrepa ustrezno, če ne ve česa pomembnega o učencu (Kunaver, 2006).«

4.0 POSEBNE SITUACIJE PRI POUKU SOCIOLOGIJE

Neredko se lahko pri pouku sociologije, ki obravnava družbeno zelo občutljive, tudi kontroverzne teme zgodi, da dijaki postavljajo zelo osebna, delikatna in intimna vprašanja profesorju.

” V informacijski družbi tretjega tisočletja šola ne sme biti institucija za posredovanje družboslovnih znanj po načelu »učitelj govori – učenec posluša«. Učenec mora biti dejaven, participatoren, nenehno soočan s problemskimi situacijami. Pri implementaciji družboslovnih znanj delujejo tudi čustva, osebna mnenja, različne vrednote, stališča, komunikacija, izkušnje, akcije.” (Židan 2004: 23)

Primeri takšnih vprašanj so:

- ◆ Ali ste za sprejetje zakona o možnosti sklenitve zakonske skupnosti med istospolno usmerjenimi prebivalci? Kaj pa za njihovo možnost posvojitve otroka?
- ◆ Ali ste za ali proti pravici do splava?
- ◆ Kako bi vi kaznovali pedofile in posiljevalce?
- ◆ Kakšno je vaše mnenje o prostituciji?
- ◆ Kateri je vaš najljubši politik?
- ◆ Kaj menite o legalizaciji mehkih drog?
- ◆ Ali menite, da je ameriški napad na Irak upravičen? Kako ga gre upravičiti?
- ◆ Ali ste vi verni?
- ◆ Ali vi klošarju, ki berači na cesti, daste denar kljub temu, da veste zakaj ga bo porabil?

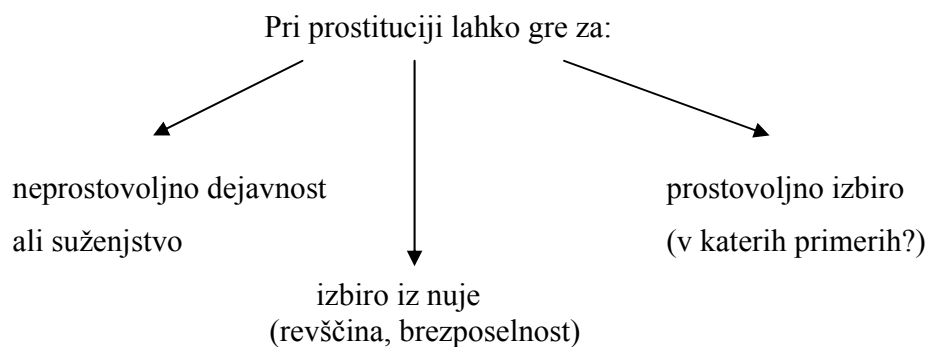
To so vprašanja, ki jih dijaki lahko postavijo profesorjem med obravnavanjem neke učne tematike. Takšna vprašanja se pojavijo še posebej takrat, ko imajo dijaki pozitivno mnenje o profesorju, ko jim profesor predstavlja vzor ali ima karizmo v njihovih očeh. Gre za to da si učeči gradijo, izoblikujejo svoje mnenje o pomembnih družbenih pojavih in iščejo vedno nove argumente. Po mojem mnenju je na takšna vprašanja treba odgovoriti čim bolj objektivno in profesionalno, a pri tem ohraniti neko osebno noto.

Primer 1:

Vprašanje dijakov → **Kakšno je vaše mnenje o prostituciji?**

Odgovor profesorja → *To je seveda zelo težko vprašanje. Osebno na to stvar gledam kot sociologinja, kar pomeni objektivno. Vemo, da ima prostitucija dolgo zgodovino, da obstaja že od nekdaj in bo verjetno še kar obstajala.*

Sedaj vržemo žogico spet dijakom...No, kaj vi menite kdo se sploh, recimo pri nas v Sloveniji, ukvarja s prostitucijo? Ali so to ženske, ki živijo pod pragom revščine, ali so to večinoma ugrabljene tujke, ki jih zavedejo prekupčevalci z belim blagom, ali so to odvisnice od mamil, ki potrebujejo denar za drogo?

Dejstvo pač ostaja, da tudi če je prostitucija prostovoljna izbira posameznice, je v javnosti še vedno moralno sporna.

Zanimivo je, da je predmet moralnega obsojanja predvsem ona, prodajalka spolne storitve, ne pa on, njena stranka. To je znamenje dvojne spolne morale. Vendar pa se tudi moralno obsojanje prostitutk ne ravna po enotnem merilu. Moralno najnižji status imajo tiste spolne delavke, ki delajo v najslabših razmerah, z najmanj uglednimi klienti, najmanj moralne gnojnice pa je zlite na tiste prostitutke, ki delajo v najboljših pogojih, za visoko plačilo in s premožnimi, uglednimi ali vplivnimi strankami (glej Kanduč 2003: 124).

Prostitucijo se v Sloveniji obravnava kot prekršek, s katerim pa je povezanih veliko kaznivih dejanj:

- Kaznivo dejanje ZVODNIŠTVA po 185. členu Kazenskega zakonika
- Kaznivo dejanje POSREDOVANJA PRI PROSTITUCIJI po 188. členu Kazenskega zakonika
- Kaznivo dejanje SPRAVLJANJA V SUŽENJSKO RAZMERJE po 387. členu Kazenskega zakonika

(vir: <http://www.policija.si/si/preventiva/kriminal/pdf/trgovina.pdf>, 4.9.2006).

Primer 2:

Vprašanje dijakov → **Ali ste za legalizacijo mehkih drog?**

Odgovor profesorja → Tukaj gre za konkretno vprašanje, ki navidezno zahteva odgovor DA ali NE. Dijakom zastavimo vprašanje: *Zakaj bi bili za in zakaj bi bili proti?*

Dijaki naštejejo pozitivne in negativne posledice same legalizacije. Ali pozna kdo argumente strokovnjakov, ki so proti in argumente tistih, ki so za (zdravnikov, policistov, sociologov, psihologov, kriminalistov, pravnikov)?

Katere države pa imajo legalizirane mehke droge in kako se to obnese tam? (Če dijaki ne bi znali odgovoriti na vprašanje, kako to deluje v državi, ki je mehke droge legalizirala, jim lahko to dodelimo kot delo za doma ---poiščejo naj vire, ki govorijo o tem).

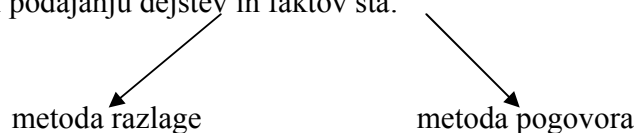
5.0 ZANIMIVE UČNE METODE

Metode izobraževalno – vzgojnega dela v sociologiji so zelo pomemben oblikovalni element slehernega pedagoškega dela. Slabemu učitelju še tako dobra metoda nič ne pomaga, če je ne zna profesionalno uporabljati. Metoda je nek skupek različnih didaktičnih lastnosti, tako pozitivnih kot negativnih. Vsaka metoda torej vsebuje bipolarni izraz. Zato je potrebno dobro poznati pozitivne in negativne strani metode, preden jo izberemo za delo v razredu, saj moramo biti prepričani, da metodo dela uvajamo v pravem času.

Posebej zanimive metode pri kompleksnem učnem delu pouka sociologije se mi zdiyo:

- metoda diskusije
- metoda dela s tekstom
- metoda igre vlog
- metoda fotogovorice

Dve metodi, ki sta neizogibni predvsem pri uvajanju v snov, pri spoznavanju socioloških pojmov, pri podajanju dejstev in faktov sta:

5.1 METODA DISKUSIJE

Metoda diskusije aktivira posameznika. Ni sistematična, saj so možni odkloni od teme in zastoji, kar pomeni, da zahteva kar veliko časa. Omogoča izražanje svojega mnenja, stališč, vrednot, omogoča polemiziranje oziroma razvijanje DISCIPLINE SVOJEGA MIŠLJENJA. Diskusija ne sme biti sama sebi namen, vsebovati mora rdečo nit in ne sme razvodeneti. Vsebovati mora uvod, vsebino in zaključek ter jasne končne sklepe. Poleg izraza diskusija se pri nas v enakem pomenu uporabljajo še izrazi diskusijski pogovor, razprava, polemika, debata, debatni pogovor.

Zanimiva oblika diskusije je *moderirana diskusija*⁸. Potek jim določa dijak ali učitelj-moderator, ki vodi diskusijo. Moderator na začetku napove cilje diskusije, najpomembnejša pravila, ki bodo veljala v času diskusije, ter čas trajanja posameznih faz ali govornih nastopov diskusantov. Diskusijo usmerja s postavljanjem ustreznih vprašanj, ki naj bodo dovolj široka, da omogočajo različne poglede in odgovore. Moderator diskusije mora upoštevati nekatera pomembna načela vodenja diskusije:

- med diskusijo ima nevtralno stališče, do vseh udeležencev v diskusiji ima enak pozitiven odnos, vzdržuje pozitivno ozračje in preprečuje nesoglasja in konflikte;
- vodi potek diskusije, postavlja primerna vprašanja, spodbuja mišljenje, razvija temo, povzema že povedano;
- ustavlja brezplodno ponavljanje idej, opozarja na oddaljevanje od teme, umirja in disciplinira neprimerno vedenje diskusantov, opozarja na iztek časa ipd. (Tomić 2000 v Rutar Ilc in drugi 2005: 63)

Zanimivo bi bilo nalogo moderatorja dati kakšnemu zahtevnemu učencu, ki rad moti pouk ali izkazuje željo po vodenju v razredu.

Takšna moderirana diskusija je lahko vnaprej načrtovana, kar pomeni, da dobi moderator nekaj dni časa, da se na diskusijo pripravi, da pripravi vprašanja, ravno tako se lahko na diskusijo pripravljajo dijaki, ki bodo diskusanti, lahko pa je diskusija spontana in se organizira v sklopu učne ure, brez posebnih predhodnih priprav. Diskusija lahko poteka v različnih oblikah. Dijake lahko razdelimo v dve skupini in ustvarimo okolje *pro et contra*. Lahko se gremo *navzkrižno zasliševanje*. Člani ene skupine postavljajo vprašanja drugim in iščejo luknje v njihovih argumentih.

Lahko ustvarimo t.i. *sodno situacijo*. En dijak zastopa svoje stališče, torej neko trditev, "odvetniki" različnih skupin pa želijo "poroti" dokazati, da imajo prav oni najboljše argumente.

⁸ Jasna Vesel v zborniku prispevkov avtorjev Rutar Ilc in drugi (2005) omenja še strukturirane diskusije, kamor sodi formalna debata, ki sicer poteka brez moderatorja, ima pa natančno določena pravila poteka, prepričevanja in vedenja udeležencev. Informativno omenja pojem formalne debate samo Tomičeva (2000). Formalno debato sta pri nas začela v šolskem letu 1996/7 sistematično spodbujati Sorosova fondacija in Zavod za odprto družbo, kasneje pa neprofitna organizacija Za in proti, Zavod za kulturo dialoga.

Nekaj zanimivih tem lahko najdemo pri avtorici Jasni Vesel v zborniku prispevkov avtorjev Rutar Ilc in drugi (2005) na strani 77.

Primeri:

- Izobraževalni sistem v Sloveniji je slab.

Ena skupina zagovarja stališče, da je resnično potrebnih veliko izboljšav in jih nekaj predlaga, druga skupina meni, da je izobraževalni sistem pri nas dobro organiziran in poda argumente.

- Obseg učne snovi v gimnazijskem programu je preobsežen.
- Na inteligentnost ljudi je mogoče vplivati.
- Otroci in mladostniki so razvajeni.
- Mladi se ne odločajo za naravoslovne študije.

Lahko pa diskusije začnemo z vprašanji:

- Od kod pri Slovencih islamofobija (kar se je posebej pokazalo pri pobudi za gradnjo džamije)?

Za razmislek lahko navedemo tudi stališče parlamentarne stranke SLS iz leta 2004, ko je bilo aktualno vprašanje izgradnje džamije in ki pravi, da je:

"izgradnja džamije v tem trenutku iz varnostnih razlogov popolnoma nesprejemljiva. Zato je treba priprave na izgradnjo takoj in nepreklicno ustaviti, o gradnji pa bi lahko znova razmišljali po dokončni zmagi nad islamskim fundamentalizmom in terorizmom. Z izgradnjo džamije bi namreč Ljubljana vede ali nevede tudi širila infrastrukturo Al Kaide in drugih terorističnih organizacij"
(vir: SLS 2004 v Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti 03: 19).

Tako se naučimo, kaj sploh vemo o tej religiji⁹, ali se je bojimo, ker je ne poznamo in podobno. Namen diskusije je lahko v tem primeru, da dijaki sami spoznajo svoje predznanje o tej religiji in religijah na splošno, oziroma, če gre za diskusijo, na katero so se pripravljali in so znanje o islamu kot religiji že pridobili, da se razmišlja predvsem o strahovih, ki so povezani s to religijo in od kod morebiti izvira.

5.2 METODA DELA S TEKSTOM

Lahko bi rekli, da gre pri tej metodi za neke vrste osvoboditev od profesorja. Pri delu s tekstom lahko gre za različna strokovna besedila, ki so prav posebej prirejena za pouk, in jih najdemo v delovnih zvezkih ali učbenikih. Lahko pa gre za avtentična strokovna besedila, ki so pa vsa neleposlovna besedila, ki niso posebej prirejena za pouk (didaktizirana), pač pa se pojavljajo v različnih virih (časopisi, revije, zborniki, knjige, internet...) in obravnavajo najraznovrstnejše teme in vprašanja z različnih področij življenja (znanost, kultura, zdravstvo, politika, informatika, šolstvo, posameznikov vsakdan...).

Učitelj lahko avtentično strokovno besedilo uporabi z različnim namenom. Če nastopa predvsem iz tradicionalističnih/ transmisijskih/ asociativistično–behaviorističnih predpostavk o naravi učenja in poučevanja, uporabi besedilo predvsem z namenom, da učenci z njegovo pomočjo dopolnijo svoje vedenje o obravnavani temi, da naboru informacij dodajo nove, ali z namenom, da besedilo podkrepi to, kar jim je pred tem posredoval sam (Rupnik Vec v Rutar Ilc in drugi 2005: 123). Kot primer takšnega teksta lahko navedemo tekst, ki sem ga našla na internetu:

⁹ Za krepitev kulture samoizobraževanja navedimo spletne strani www.dzamiya.si, <http://www.zavod-voluntariat.si/dzamiya/>, <http://www.islamzine.com>.

VPLIV RELIGIJE NA RAZLIČNE DRUŽBENE SEGMENTE

Religija je bila močna sila v razvoju različnih svetovnih kultur. Marsikje ima še vedno velik vpliv. Celo v zahodnih družbah, v katerih mnogo ljudi ne čuti nobenega odnosa do religije, ima ta še vedno nekaj vpliva. Tako so npr. mnoga krščanska praznovanja razglašena za državne praznike; marsikje so tudi proti odpiranju trgovin ob nedeljah, saj je to krščanski sveti dan.

Nekateri neverujoči menijo, da ima vera na družbe prej slab kot dober vpliv, saj lahko povzroča tudi vojne. Mnogo vernikov pa bi dokazovalo, da niso imele slabega vpliva verske ideje, temveč način, kako so jih ljudje na oblasti nepravilno razlagali in zlorabljali za svoje koristi. Včasih so vprašanja, ki so videti verska, pravzaprav rasistična, oboja pa so povezana s politiko.

Religija in država

V preteklosti so bile družbe pogosto organizirane po verskih načelih. Beseda hierarhija pomeni razvrščanje ljudi po njihovi duhovni veljavi. V Evropi so se kralji in kraljice sklicevali, da vladajo po "božjem pravu": bili so zastopniki Boga na zemlji. Na Japonskem so cesarji trdili, da so potomci sončne kraljice Amaterasu, in podložniki so jih vse do leta 1946 tako tudi častili.

V nekaterih deželah, npr. v Iranu, so še vedno na oblasti verski voditelji in mnoge imajo uradno državno religijo, ki vpliva na vidike življenja, kot so pravo ter vzgoja in izobraževanje. Britanija npr. ima krščansko vero za državno, zato je v državnih šolah krščanska molitev obvezna; ZDA nimajo državne religije in šole ne skrbijo za versko izobraževanje.

Vojne

Vladarji so pogosto spodbujali podložnike k vojnam, s tem da so podžigali njihova verska čustva, čeprav je bil njihov osnovni nagib želja po večji politični moči. Primer za to so križarske vojne. Do konca 13. st. so krščanske vojske odhajale na oborožena romanja.

Zavzele naj bi Palestino (današnji Izrael), kristjanom znano kot Sveta dežela, ker se je tam rodil Jezus.

Čeprav so se ta oborožena romanja imenovala križarske oziroma svete vojne, so bile hkrati tudi zavojevalne proti muslimanskim Turkom, ki so v tem času vladali v Palestini. Nekatere vere učijo, da nobene vojne ni mogoče opravičiti in da ni stvari, za katero naj bi se bojevali z orožjem. Ta nazor se imenuje pacifizem. Pacifistična religija je npr. džainizem; prav take so tudi nekatere budistične, hindujske in krščanske ločine, npr. kvekerji in Jehovove priče.

Ženske

Danes se v religijah mnogo razpravlja o vlogi žensk. Zgodovinsko gledano, mnoge religije ženskam niso priznavale visokega položaja in so jih izključevale iz verskega življenja. To pa večinoma zato, ker ženske niso imele primerne položaja v družbah, v katerih so religije nastale. Čeprav se je tako gledanje v družbi na splošno spremenilo, se nazadnjaške verske smeri še vedno upirajo, ker menijo, da izvirajo nekatera izročila od Boga. V Savdski Arabiji, ki je strogo muslimanska država, ženskam ni dovoljeno voziti avtomobilov, čeprav to ni prepovedano v islamskih svetih knjigah, saj ob njihovem nastanku avtomobilov še ni bilo.

Vzgoja in izobraževanje

Skoraj vse religije poudarjajo potrebo po vzgoji in izobraževanju ter se čutijo poklicane, da ju podpirajo. V preteklosti so duhovniki učili ljudi brati in pisati, da bi lahko sami prebirali svete knjige. Včasih se zatira znanje, ki bi škodovalo verovanju. Italijanski znanstvenik Galileo Galilei je v 17. st. zagovarjal nazor, da se Zemlja vrti okrog Sonca in ne obratno. Krščanska oblast v Italiji ga je prisilila, da je javno preklical te trditve, sicer bi ga mučili; bali so se, da bi ljudje nehali verovati, če bi vedeli, da Zemlja ni središče sveta, kot naj bi jih učilo Sveto pismo.

Umetnost

Mnoge verske misli so težko razumljive in abstraktne, zato so jih ljudje poskušali izraziti v umetniških delih skupaj s čustvi, ki so jih navdihovala. V muzejih je zdaj veliko umetnin, ki so bile prvotno namenjene verskemu navdihovanju; naredili so jih umetniki, ki jih je plačala Cerkev. Preden so bili ljudje dovolj izobraženi, da so znali brati, so bile slike in kipi edini način, s katerim so poučevali osnovne verske nauke.

Ločine in kulti

Ločina je skupina, ki se je odcepila od priznane religije. Kult je poseben bogoslužni obred. Vse večje religije so se začele kot ločine ali kulti, toda obe besedi se sedaj uporabljata v slabšalnem pomenu, ker mnogo ljudi meni, da so nekatere sodobne ločine in kulti škodljivi. Nekateri psihologi mislijo, da se take skupine obračajo na ljudi, ki se počutijo zapostavljene in nesrečne. Ti, pogosto mladi ljudje, pričakujejo, da jim bosta ločina oziroma kult izpolnila pričakovanja o smislu življenja in pripadnosti skupini. Na žalost postanejo včasih tako privrženi skupini, da naredijo vse, kar od njih zahteva vodja, pretrgajo celo vse vezi z družino. Za take vrste kult pogosto velja združitevna Cerkev. Članom dajejo šaljiv vzdevek moonies (moony prismuknjen, zbezan) po njihovem voditelju Sun Myung Moonu.

(vir: http://www.religije.com/vpliv_religije.htm, 11.9.2006)

NAMEN ČLANKA:

S člankom želimo prikazati nekaj, kar smo skozi pouk, oziroma pri učni uri sociologije teoretično že usvojili. Dijaki so se naučili, da je religija nek družbeni sistem, ki je tesno povezan z veliko drugimi segmenti družbe. Besedilo ponuja nekoliko primerov, ki to nakažejo. Besedilo je lahko razumljivo in poljudno. Mogoče bi za dijake bilo zanimivo na tem mestu vprašanje o verouku v slovenskih šolah, kjer ob odgovoru tudi podajo razloge (lahko podajo svoje ali pa poiščejo razloge zagovornikov in nasprotnikov, ki jih javno zagovarjajo), lahko jih vprašamo, če se spomnijo nekaterih izjav takratnega nadškofa dr.

Franca Rodeta¹⁰, ki so razburkale javnost in konkretno posegle v različne sfere družbenega življenja.

Lahko jih opozorimo tudi na popularizacijo¹¹ določenih religioznih nazorov.

Po drugi strani pa učitelj, ki deluje na temelju kognitivistično – konstruktivističnih predpostavk o naravi učenja in vlogi poučevanja, ponudi učencem besedilo s povsem drugačnim motivom: da bi učenci na temelju le – tega o obravnavani tematiki razpravljali, ekstrahirali bistvo, spoznavali raznovrstne perspektive, analizirali ali vrednotili avtorjeve argumente, ter izgrajevali lasten pogled na neko tematiko (Rupnik Vec v Rutar Ilc in drugi 2005: 124). Primer takšnega teksta:

DELO IN REVŠČINA

"Revščina je funkcionalna za normalno, rutinsko delovanje kapitalistične družbe, ki pa to zoprno dejstvo najraje sramežljivo zamolči (najbrž zato, da ne bi delovala kot »nečloveška« ali kruta do bataljonov ljudi, ki se otepajo s hudimi stiskami). Zakaj so reveži v kapitalističnem sistemu koristni? Odgovor je na dlani: družba jih potrebuje (in jih zato tudi vzdržuje!), ker nekdo pač mora opravljati tudi najbolj odurna, zaničevana, osovražena, umazana, utrudljiva, dolgočasna, mehanska, repetitivna, in neprijetna dela, ki pa so, navzlic v oči bijočim negativnim značilnostim (zaradi katerih je za privilegirane sloje nepojmljivo, celo srhljivo, da bi jih morali opravljati), vendarle nujno potrebna v vsakdanjem življenju." (Kanduč, 2003: 131)

V članku je podano avtorjevo mnenje o revščini in njeni neizogibni povezanosti s kapitalistično družbo, še več, govori o njeni nujnosti v kapitalistični družbi. Avtor poda tudi argumentacijo tega mnenja. Ali se dijaki s tem strinjajo? Ali se revščine res ne da odpraviti, ker kapitalističnim interesom pač koristi, da opravlja "umazana" dela?

¹⁰ <http://www.rkc.si/aktualno/D020815/rode.html>

¹¹ Znan ameriški filmski igralec Tom Cruise odkrito priznava svojo pripadnost scientološki cerkvi in scientološkim nazorom, kulturna pop pevka Madonna ter mlada priljubljena pevska zvezdnica Britney Spears pa sta močno popularizirali judovsko mistično tradicijo kabalo.

Katera pa so ta "manjvredna" dela?

Tekst torej odpira nek pogled na revščino, o katerem se lahko razpravlja.

5.3 METODA IGRE VLOG

V življenju igramo različne vloge: profesionalne, življenjske, zavedne, nezavedne itd. Če želimo, da je ta metoda profesionalno izvedena, jo peljemo skozi pomembne didaktične faze:

ODLOČITEV ZA UPORABO Zakaj?

NAMEN Kakšen namen?

RAZDELITEV VLOG Komu katero vlogo?

IGRANJE VLOG

ANALIZA IGRANJA VLOG Ali sem dobro odigral? Kaj sem se s to metodo naučil/-a?

Igra vlog je metoda izkustvenega učenja. Gre za to, da učenec začasno prevzame predpisano vlogo in s tem razmišljanje, čustvovanje in vedenje nekoga drugega. Obenem pa ohrani lastno identiteto in namišljeno situacijo odigra na način, kot bi ravnal, če bi bila realna. Učenci s pomočjo igre vlog usvojijo globlje razumevanje učne snovi in razvijajo veščine samorefleksije (glej Debenjak v Rupar Ilc 2005: 89). Učitelj lahko igro vlog organizira z namenom uvodne motivacije, s ciljem uvajanja novih pojmov, usvajanja kompleksnih znanj, integracije znanja ipd.. Rupnik Vec in sod. (2003) razlikujejo naslednje izvedbene oblike iger vlog (našteti je le nekaj):

Okrogla miza

Za in proti

Radijska oddaja

Promocija knjige

Osebnostno se mi zdi primerna še uprizoritev "vsakdanje situacije". Npr.: občan želi na občinskem uradu urediti uradne zadeve in ob tem naleti na vse tipične značilnosti birokratske organizacije.

Lahko gre tudi za simulacijo televizijskega prispevka, kjer študentje pripravijo prispevek na neko temo, vključijo anketo (izgleda naj kot anketiranje mimoidočih, so pa to v bistvu njihovi sošolci) in izvedejo pogovor s strokovnjakom na izbranem področju ki je seveda

ravno tako dijak. Na tak način lahko pripravijo prispevek o izbrani religiji, kjer anketirane dijake povprašajo koliko to religijo poznajo, "strokovnjaki" pa so dijaki, ki "prakticirajo" to religijo. Enako lahko dijaki storijo, glede pripadnosti določeni mladinski subkulturi in to subkulturo podrobneje predstavijo.

5.4 METODA FOTOGOVORICE

Pri tej metodi gre za delo s fotografijami. Fotografija je najbolj razširjen jezik zahodne civilizacije prav zaradi posebnih značilnosti fotografskega medija in njene vsestranske uporabnosti. Baptiste in Belisle (1981: 61) pravita, da fotografija kot vizualni posnetek resničnosti ni nikdar popolna objektivna reprodukcija resničnosti, ampak gre predvsem za površino z dvema razsežnostima, ki prikazuje uokvirjanje in zorni kot avtorja, ki je stal pred resničnostjo in jo posnel glede na možnosti, načine in okuse tehnike in časa. Dejstvo je, da fotografijo lahko povečamo, prikrojimo, popačimo, z njo lahko celo izdamo resničnost, ki jo prikazuje.

Pred izvajanjem metode fotogovorice je treba upoštevati, da je fotogovorica samo sredstvo, ki pomaga k pogovoru v skupini, in da voditelj ni v vlogi "kritika", ki bi posamezne izbire in razlage opredeljeval kot pravilne ali zgrešene, ampak je bolj v vlogi vzdrževalca komunikacijskega procesa, kjer je enakovredno udeležen vsak član skupine, ki sodeluje. Idealno število za delo s fotogovorico je od 10 do 20 članov. V primeru, da je sodelujočih članov več, je težko ohranjati kvalitetno poslušanje (Balažic 2002: 32).

Fotogovorica je ena izmed metod, ki nam razkriva številne funkcije vizualne komunikacije in je primerna predvsem za mlade (Balažic 2002: 44). Balažic navaja tri pomembne odločitve, ki vplivajo na rabo fotogovorice v vzgojno – izobraževalnem procesu:

- a.) *Praktična odločitev* zadeva udeležence (ali gre za mladino ali odrasle, za majhne ali večje skupine) in kraj (učilnica, mize za razvrstitev fotografij, oglasna deska ali magnetna tabla).
- b.) *Metodična odločitev* od profesorja zahteva, da se vpraša, kaj želi s fotogovorico doseči ali spremeniti, katere metode bo uporabil, koliko fotografij potrebuje in kakšno tematiko naj imajo, koliko časa ima na razpolago, katere dodatne medije ali pomožni

material potrebuje (glasba, besedila, papir, pole za plakate, svinčnik, barvice, lepilo, škarje itd.)

c.) *Vprašanje na kaj moram biti še posebej pozoren* si postavimo, saj moramo upoštevati dejstvo, da je to delo osebni proces in zato ne smemo pričakovati pravih ali napačnih trditev ob izbrani fotografiji (2002: 37).

Pri kompleksnem pedagoškem delu na predmetnem področju sociologije lahko uporabljamo fotografije s katerimi podkrepimo posredovano teoretično znanje npr.: pokažemo kakšen ritual določene kulturne skupine, prikažemo kako izgleda revni predel nekega velenja in za primerjavo še predel, ki kaže sijaj, blišč in bogastvo.

Lahko pa metodo fotogovorice uporabimo le kot metodo za popestritev pouka. Tudi sama sem pri svojem didaktičnem nastopu, ki sem ga izvedla dne 10. aprila 2006 na Gimnaziji Jožeta Plečnika pred dijaki 3. letnika na učno temo Družbena neenakost in mobilnost z izbrano učno enoto: "Družbena neenakost, določnice družbene slojevitosti ter revščina", uporabila metodo fotogovorice. Osebno sem jo uporabila predvsem za popestritev pouka. Ko smo spoznavali tri določnice družbene slojevitosti, ki so po Webbru pomembne za razvrščanje v družbeno slojevitost - to so ekonomsko stanje, ugled in moč - sem dijakom predstavila pojem "statusno neskladje", kjer gre za neuskkljenost posameznih določnic. Določnice se ponavadi medsebojno povezujejo in dopolnjujejo, torej oseba z majhno močjo ima dokaj nizek dohodek in uživa tudi dokaj nizek ugled; to so npr.: čistilci, smetarji¹², oseba z veliko družbeno močjo pa ima ponavadi visoke dohodke in uživa ugled v družbi; to so npr.: sodniki, odvetniki. Na tem mestu sem dijakom na grafoskopu prikazala fotografije treh bogatašev, ki so se znašli na Forbesovi lestvici 20 najbogatejših ljudi na svetu in sicer sem prikazala najmlajšega na lestvici, prvo žensko ter prvega Evropejca na lestvici. Dijaki so z zanimanjem pogledali te bogataše ter si prebrali s čem se ukvarjajo in kako so prišli do svojega bogastva. To so torej ljudje, ki imajo visoke,

¹² V Sloveniji se srečujemo s precejšnjimi neskladji na trgu dela, ki se odražajo v strukturi brezposelnosti. V letu 2004 so se na seznamu deficitarnih poklicev nižje in srednje poklicne izobrazbe med drugimi znašli tudi naslednji poklici: obdelovalec kovin, tesar opažev, pomočnik steklopihalca, ličar, oblikovalec kovin, klepar – krovce, tesar, orodjar, strojni mehanik, slikopleskar, avtoličar (vir: www.mddsz.gov.si, 17. 9. 2006).

Za kadre, ki so se pripravljali izobraževati po programih deficitarnih poklicev, delodajalci ponujajo tudi kadrovske štipendije, pa tudi druge ugodnosti. Med druge ugodnosti lahko prištevamo tudi dokaj visok dohodek.

lahko bi rekli gigantske dohodke, posledično uživajo visoko moč v družbi (njihova dejanja in odločitve so zelo pomembna) in tudi visok ugled. Kot kontrast tem ljudjem pa sem nadaljevala s fotografijo iz revije *Kralji ulice*¹³, ki je prikazovala izgubljenega brezdomca kako počiva na klopi v mestnem parku in tako s fotografijo uvedla naslednjo temo predavanja – revščino, ko gre za zelo nizek družbeni ugled ter zelo nizko ali celo nikakršno družbeno moč.

6.0 INFORMACIJSKO – KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

Obstoj in širša uporaba sodobnih informacijsko - komunikacijskih tehnologij v vsakdanjem življenju sta dejstvi, ki ju moramo upoštevati tudi na področju vzgoje in izobraževanja. Če naj si šola prizadeva učiti iz življenja za življenje, se mora nujno spopasti z zahtevami sodobne, postindustrijske, inovativne družbe. Izobraževanje postaja vse dostopnejše, saj se da premostiti fizične ovire oddaljenosti prostora in časa, informacijsko – komunikacijske tehnologije pa so lahko vir izboljšanja kvalitete izobraževanja v didaktičnem smislu. Sodobna šola se je torej znašla v informacijski družbi.

Cilj izobraževanja ni več vsestransko razvita oseba, temveč oseba, ki bo sposobna kritično misliti in ustvarjati, sodelovati, odprto komunicirati, bo medkulturno orientirana, sposobna uporabljati možnosti sodobne računalniške tehnologije in organizirati lastno vseživljenjsko izobraževanje ter odgovorno avtonomno delovati. Znanje namreč ni le kup podatkov, ki jih človek shrani v procesu institucionalnega izobraževanja. Znanje so vsebine, procesi, spretnosti, veščine, ki jih sodoben človek neprestano dopolnjuje, povezuje v nove strukture. Nove problemske situacije zahtevajo nenehne osvežitve in pridobivanje novih informacij "just in time" ali "up to date"¹⁴. Tak način pridobivanja znanja podpira sodobna tehnologija: "on line" baze informacij in podatkov, hitro

¹³ Revija *Kralji ulice* izdaja Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev *Kralji ulice* iz Ljubljane. Ustvarjalci, pisci, pa tudi prodajalci so slovenski brezdomci sami. Izvod časopisa stane 200 tolarjev, prodajna mesta pa so mestne ulice.

¹⁴ "just in time" - ob pravem času, ko se potrebuje novo znanje; "up to date" - vedno na tekočem z novimi informacijami.

vključevanje ekspertov preko e – mail povezav, dogovarjanje in sodelovanje na tele – konferencah (Čampa 2002: 80).

6.1 UPORABA RAČUNALNIKA

Pomembna veščina bo (je) učinkovita uporaba računalnika in čim večih orodij, ki jih računalnik ponuja. Da bi to dosegli, bomo morali preiti iz osnovnega računalniškega znanja ob samoizobraževanju na višji nivo. Za opravljanje odgovornih del, bo posameznik potreboval računalniške veščine, saj projektno zasnovano delo zahteva sposobnosti prehajanja od ene projektne naloge do druge in hitro učenje vsega, kar potrebuješ za uspešnost v vsakem posameznem projektu (Čampa 2002: 81).

Informacijska tehnologija predstavlja torej orodje, ki *omogoča* hiter in sodoben proces pridobivanja znanja. Poudarek ostaja na besedici *omogoča*. Mnogo premalo ljudi se namreč zaveda, da tehnologija sama po sebi ne rešuje nobenega problema. Človek ostaja tisti ključni člen. Računalnik le pomaga k hitrejši in zanesljivejši rešitvi. Nova kakovost tako nastopi šele, če znamo prednosti računalnika in z njim povezane informacijske tehnologije izrabiti in nadgraditi s svojimi prednostmi: z znanjem in s spretnostmi ter z njimi poiskati pot do rešitve (Wechtersbach v Rutar Ilc 2005: 162).

Kot piše Ivan Lorenčič, ravnatelj II. gimnazije Maribor, med največje spremembe v polju izobraževanja vsekakor spada možnost pridobivanja znanja zunaj šole, posebej prek interneta. Zato bi morali narediti bistven premik v razumevanju vloge učitelja. Trenutno je učitelj še zmeraj glavni posredovalec znanja. Učitelj bi moral zmeraj bolj prevzemati mentorsko vlogo z možnostjo mnogo večjega upoštevanja individualnosti dijakov. Računalniška oprema omogoča številne možnosti oblikovanja on – line izobraževanja, pri katerem učitelj posameznega dijaka vodi skozi proces pridobivanja znanja. Ta pristop zahteva drugačno organizacijo pouka in drugačne pogoje dela. Ni povsem naključno, da v uspešnih skandinavskih sistemih učitelji prebijejo v šoli precej več časa kot naši učitelji in da obstajajo številni on – line programi kot dopolnilo oziroma del programa. Ustrezna pripravljenost učiteljev in sprotno prilagajanje spremembam, sta nujen pogoj za uspešno

šolo, saj se ne sme dogajati, da npr. učitelji še zmeraj ne obvladajo in ne uporabljajo interneta kot enega izmed virov informacij (2005: 40).

6.2 UPORABA INTERNETA

Predvsem se pri govoru o uporabi računalnika v izobraževalne namene osredotočamo na internet. Internet se lahko uporablja z namenom:

- da učeči iz interneta sname pripravljena učiteljeva besedila in si jih natisne,
- da se uri v procesih iskanja smiselnih vsebin v ogromnem spletnem prostoru polnem neuporabnih informacij,
- da te smiselne spletne vsebine poveže z aktualno učno snovjo,
- da se motivira za postavitve lastnih spletnih predstavitev, predstavitev predmetnih vsebin,
- da s pomočjo interneta tudi izzven ur pouka komunicira s sošolci s katerimi sodeluje pri skupnem projektu (seminarska naloga, referat..) ali učiteljem.

Pri učečih lahko z uporabo interneta razvijamo sposobnosti učinkovitega iskanja in sprejemanja odločitev o uporabnosti in avtentičnosti najdenih informacij. Igranje z internetom je preprosto, učinkovito učenje pa nikakor. Zato je nujno navajanje na uporabo iskalnikov, shranjevanje pomembnih strani, pomen zavednega osredotočanja na točno določene smotre brskanja, razvijanje kritičnega mišljenja in opominjanje, da vsaka informacija, ki jo učeči najdejo na internetu, ni nujno verodostojna in preverjena (Brown in ostali 2001: 90 – 93).

Uporaba računalnika in posledično tudi interneta omogoča določeno interakcijo med učenci. Posvetovanje je interakcija med učenci, ko učenci z več izkušnjami pri delu z računalnikom, pomagajo drugim. Prvi imajo običajno računalnik tudi doma, vendar posvetovanje med učenci pomeni tudi za "svetovalce" učenje. Še enkrat je treba v mislih prehoditi pot določene operacije ali postopka, razmisliti kako bi to posredovali sošolcem

in tako svoje znanje prečistijo. Zanimivo je, da pri delu z računalnikom učenci bolj konstruktivno komentirajo svoje delo in delo svojih sovrstnikov. Prav tako radi upoštevajo mnenje sošolca, eksperimentirajo, spreminjajo, saj jim računalnik omogoča, da se lahko vrnejo na svojo zamisel, če to kasneje želijo (Čampa 2002: 86 – 87). V tem vidim še posebno uporabnost za samo družbeno zavest učečih. Krepi se sodelovanje, timski duh, ustvarjalnost, tolerantnost, zavest, da imeti računalnik doma še vedno ni samo po sebi umevno in s tem čut za pomoč sošolcu da znanja, ki so meni samoumevna nekemu niso.

6.3 RAČUNALNIK KOT....

Poglejmo si v nadaljevanju nekaj primerov vlog v katerih se lahko znajde računalnik v izobraževalnem procesu.

□ Računalnik kot tutor

Računalnik je programiran tako, da postavlja vprašanja in daje povratno informacijo na način, da se direktno vnašajo odgovori, ki jih računalnik prepozna kot pravilne ali napačne. Kot primer lahko navedemo format uporabe vprašanj z več možnimi odgovori.

Prednosti:

- učenec je vpleten v aktivno obliko razmišljanja in učenja, saj se je primoran samostojno odločati med odgovori,
- ob pravilnem odgovoru gre na naslednjo stopnjo, ob napačnem je o tem obveščen,
- obstaja možnost večih pravilnih odgovorov, povratna informacija pa prestavlja pozitivnih in negativnih strani vsake opcije,
- omogočena je popolna zasebnost (Crook, 1994).

Tak način učenja je prilagojen individualnim potrebam posameznika in daje konstruktivno povratno informacijo, po drugi strani pa je vprašljiv njegov didaktični prijem, ker ni prisotnosti učitelja.

□ Računalnik kot učenec

V tem primeru je učenec računalnik, učimo ga s programiranjem, torej lahko govorimo o učečem se subjektu. Za samega učenca pa se povečuje izkušnja in sposobnost odkrivanja problemov (Crook, 1994).

□ Simulacija

Manipulacijska moč tehnologije omogoča simulacijo stvarnosti. Z računalnikom lahko npr. simuliramo borzno posredovanje za učence ekonomije. Učenec lahko nadzoruje parametre neke situacije, ki ponuja koristno učno okolje. Poseben problem je, da v realni situaciji (nasprotno od simulirane) kot glavni akterji nastopajo ljudje (Crook, 1994).

□ Računalnik kot orodje

Računalnik je "stroj", ki služi širokemu spektru. Kot orodje so posebej uporabni urejevalniki besedil, baze podatkov, grafična orodja...tudi to so razlogi zakaj spodbujamo uporabo računalnika v izobraževanju (Crook, 1994).

Pri kompleksnem predmetnem področju sociologije je računalnik zelo pomemben, predvsem kot orodje. Izdelava maturitetne seminarske naloge je obvezen del maturitetnega preizkusa iz sociologije, je notranje ocenjena in predstavlja 25% celotne ocene. Kandidati si lahko sami izberejo temo naloge, za pripravo naloge pa imajo na voljo skoraj vse šolsko leto. Maturitetno nalogo (pa tudi druge seminarske naloge v sklopu predmeta sociologije tudi pri dijakih, ki si ta predmet niso izbrali za maturitetni) je seveda treba ustrezno oblikovati. Svojo seminarsko nalogo, referat ali sestavek, ki ga pripravimo na določeno temo, lahko tudi predstavimo s pomočjo prikazovanja prosojnic na grafoskopu ali (še bolj atraktivno) z uporabo računalnika (recimo s programom Power Point, s predvajanjem filmskih izsekov ali izsekov kakšnega govora). Posebej pomemben pa je tudi internet, saj na spletu najdemo veliko uporabnih družboslovnih člankov, raznih spletnih predstavitev društev, predstavitev različnih mnenj, možnosti kontaktiranja s strokovnjaki po elektronski pošti ipd. Tukaj pa vstopi profesor kot neke vrste "sito", ki

dijaku pomaga izločiti smiselna, verodostojna besedila od sociološko oziroma znanstveno neuporabnih.

7.0 PRIMERI DIDAKTIZACIJ

Diplomsko delo bi želela zaključiti s ponazoritvijo nekaterih socioloških fluidnih tematik in z lastnimi zamislimi, kako ob vsebinski obravnavi teme postreči še s čimveč informacijami, ki bi krepile družbeno zavest, kot sem jo opredelila v diplomskem delu. Gre torej za konkretni prikaz teoretičnega dela diplomskega dela.

PRIMER I:

Sociologija je znanstvena disciplina, ki ima dobro razvit svoj metodološki aparat. Zbiranje podatkov z anketami je zelo poznan pristop in tudi s strani dijakov pri izdelavi maturitetne naloge največkrat uporabljen. Zato je zelo primerno, da učno uro začnemo oziroma uvedemo s prikazom kakšnih anketnih rezultatov.

V kolikšni meri zaupaš naštetim? Nič, malo, srednje, precej ali popolnoma? (v vsaki vrstici obkroži eno številko)

	Nič	Malo	Srednje	Precej	Popolnoma
staršem	0,9	3,9	16,2	45,3	33,7
bratom in sestram	5,6	6,3	19,3	42,5	26,2
profesorjem	15	30	42,6	11,7	0,7
medijem	7,8	30,6	45,9	14,9	0,9
prijateljem	0,3	1,6	12,5	57,7	27,8

N=1262

(Tabela 8.1 Koliko zaupam naštetim; vir: Ule, Mirjana et al (2002): MLADINA 2000: slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Maribor: Aristej str.81)

Oceni z ocenami od 1 do 5, koliko si zainteresiran/a za vsako od navedenih področij. Ocena 1 pomeni, da te naštetu nič ne zanima in ocena 5, da te zelo zanima. (V vsaki vrstici posebej obkroži ustrezno številko)

Področje	Nič	Malo	Srednje	Precej	Zelo
šola in izobraževanje	1,7	6,8	26,4	39,3	25,8
samoizobraževanje	2,2	7,2	27,7	38	25
služba, poklic	1,3	2,6	12,7	36,5	46,9
spolnost in ljubezen	0,1	1,5	15,2	40,7	42,5
prijateljstvo	0,1	0,2	4,8	26,4	68,5
družinsko življenje, zakon, otroci	2,2	5,6	13,1	28,2	50,8

(Tabela 8.2 Koliko me interesirajo navedena področja; vir: prav tam)

Z dvema zgovornima prikazoma rezultatov smo uvedli učno enoto Družina in mladi. S prvo tabelo smo želeli prikazati, da kar 59,9% respondentov popolnoma zaupa ožji družini, staršem ter bratom in sestram, kar – če se nekoliko pošalimo – govori o izraziti potrebi po ontološki varnosti med mladimi v Sloveniji. A ta ni prav nič drugačna od tiste, ki jo v ožjo družino ter sorodstvo investirajo ljudje v Sloveniji nasploh. Po podatkih raziskav SJM v devetdesetih letih družini in sorodnikom v celoti ali precej zaupa 92% ljudi v letu 1999. V drugi anketi zopet vidimo visok interes za področje družine, kar govori o izjemnem pomenu, ki ga mladi dajejo intimnim razmerjem. Visoko je tudi pomen službe in poklica, kar lahko razumemo kot tisto (nujno) ozadje, ki sploh omogoča razvoj (intimnih) razmerij kot tipične postmoderne vrednotne orientacije. Dijakom na ta način pojasnimo, da veliki večini Slovencev (med temi je seveda tudi naša učna – ciljna skupina) njihova družina veliko pomeni ne glede na to, kako je sestavljena. Tukaj seveda ciljamo na različne družine oziroma na pluralizacijo družinskih oblik in načinov življenja in dodamo, da so vsi načini popolnoma sprejemljivi, ker tistemu ki v družini živi, očitno ogromno pomeni. Gre torej za soobstoj različnih oblik družine. Enostarševske, reorganizirane, LAT (living apart – together) družine, istospolne. Ob tem opozorimo, da je pluralizacija značilna za vse evropske družbe. Sedaj dijake vprašamo, ali poleg teh različnih organiziranosti družinskih oblik opažajo še kakšne trende na družinskem področju... Pričakovani odgovori so upadanje rojstev (Španija in Italija imata najmanj otrok, največ rojstev beleži Kosovo), upadanje števila porok (Italija in Irska → največ sklenjenih zakonskih zvez) in naraščanje števila ločitev, vedno več samskih ljudi itd. Ob tem opozorimo na podaljševanje študija in s tem zavlačevanje z ustvarjanjem lastne družine, podaljševanje življenja pri starših čeprav že imamo svojega partnerja (LAT faza).

(vir: Ule, Mirjana et al. (2002): MLADINA 2000: slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Maribor: Aristej in Rener, Tanja (2003): Zapiski iz predavanj pri predmetu Sociologija družine

PRIMER II.

Tokrat učno uro uvedemo s članki:

Otroci so si zaželeli hrane in pijače

Štirje otroci, stari med 11 in 15 let, so minulo soboto okrog 13. ure vlomili v skladišče podjetja Gorenje notranja oprema v Limbušu. Razbili so nekaj strešne kritine, zatem pa v objektu sprožili alarmno napravo. Poskušali so vlomiti v avtomat z brezalkoholnimi pijačami in prigrizki, vendar jim to ni uspelo. Načrte jim je prekrižal varnostnik podjetja Varnost. Otroci so povzročili za sto tisočakov škode.

Aleš Andlovič

Otroci povzročili za 1,6 milijona škode

Trije otroci so v okolici Pirana vlomili v vikend, si prilastili več oljnatih slik, v vodnjak zlili pesticide, notranjost pa popolnoma razdejali.

Piranski policisti so marca obravnavali kaznivo dejanje tatvine in dve kaznivi dejanji poškodovanja tuje stvari. Po preiskavi so ugotovili, da so za dejanja odgovorni trije otroci, ki so povzročili za 1,6 milijona tolarjev škode. Mladoletniki so vlomili v vikend na Lucanu in iz njega ukradli nekaj stvari, z objestnim ravnanjem pa so povzročili še precej škode. Poleg tega so poškodovali še osebni avtomobil in traktor. Mladoletniki so 20. marca vlomili v vikend, last občana iz koprške občine, in preiskali notranjost. Iz njega so ukradli kozarce, jedilni pribor in plinsko jeklenko, izvijače ter različno manjše delovno orodje. Iz notranjosti vikenda-hiše so si protipravno prilastili še več oljnatih slik z različnimi motivi. Poleg tega so z objestnim ravnanjem poškodovali zavese, polomili in poškodovali starejšo stilno omaro, dve vzmetnici na posteljah pa so hodili z blatnimi čevlji. V vodnjak v bližini hiše so odvrgli plastenke in kovinske posode z raznimi škropivi, strupi, herbicidi in pesticidi ter na ta način onesnažili vodo v vodnjaku. Istega dne so na parceli v bližini stanovanjske hiše na Lucanu z objestnim ravnanjem v celoti poškodovali osebni avtomobil drugega oškodovanca, poleg tega pa so razbili še štiri stekla kabine traktorja.

(vir: http://www.24ur.com/bin/article.php?article_id=2039965)

Prvi članek je bil objavljen v Večeru dne 13. april 2004, drugi članek pa na spletnem portalu 24ur.com dne 6. maj 2004. Na ta način mladim tudi prikažemo vlogo medijev, ki poročajo o socioloških temah in problemih. V medijih torej zasledimo sociologijo – iztočnico za pogovor.

S temi članki mlade uvedemo v učno temo Kriminaliteta in odklonskost ter učno enoto Mladinska delikvenca. S konkretnimi primeri skušamo ponazorit škodo, ki nastane zaradi takšnega vedenja.

Leto	Kazn.dejanja mladoletnih osumljencev	Ovadeni mladoletni osumljenci	Predlog državnemu tož. za izrek sankcije	Izrečen vzgojni ukrep ali kazen
1994	5599	2470	854	1027
1995	4475	2309	744	499
1996	4207	2403	887	500
1997	3281	2057	1026	617
1998	4264	2399	1086	636

(Tabela 8.3 Kriminaliteta mladoletnikov; vir: Šelih, Alenka (ur) (2000): Prestopniško in odklonsko vedenje mladih – vzroki, pojavi in odkrivanje. Ljubljana: Bonux str.119)

Dijake povabimo naj pokomentirajo podatke. Ob tem, če sami ne razumejo, pojasnimo tudi kaj pomenijo navedene pravne kategorije. Kaj pomeni ovaditi, kateri so obstoječi vzgojni ukrepi in kazni. Pojasnimo, da je tako malo izrečenih kazni glede na število kaznivih dejanj mladoletnikov posledica spoznanja, da lahko sodno obravnavanje pospeši stigmatizacijo mladoletnikov v njihovem nadaljnem življenju ter s tem nadaljno (sekundarno) prestopništvo in zato se temu v številnih državah vedno bolj izogibajo. Vedeti moramo, da je leta 1995 začela veljati nova kazenska zakonodaja, zato imamo tako veliko razliko v številu izrečenih sankcij v primerjavi z letom 1994 (le teh je bilo za polovico manj). Namen odvrčanja od kazenskega postopka je doseči obravnavanje mladoletnikov izven sodišča po manj formalnih poteh. Tudi v Sloveniji državna tožilstva uporabljajo načelo smotrnosti. Kot zanimivost lahko opozorimo, da je leta 1994 izmed 1027-ih izrečenih kazni bilo 113 sankcij izrečenih dekletom, kar predstavlja 12,4%. Leta 1998 pa je izmed 636 izrečenih sankcij 40 sankcij bilo izrečenih dekletom (6,3%). Ko obravnavamo, kateri so ti vzgojni ukrepi in sankcije, ki so izrečeni mladim ugotovimo, da

gre za ukor, ki ga izreče sodišče, za zahtevo po strožjem nadzoru (staršev, druge družine, ali organa socialnega varstva) ali napotitev v vzgojni zavod ali v prevzgojni dom.

(vir: Šelih, Alenka (ur) (2000): Prestopniško in odklonsko vedenje mladih – vzroki, pojavi in odkrivanje. Ljubljana: Bonex)

Dijake, ki jih zanima kako poteka življenje v teh domovih povabimo naj si ogledajo spletne strani posameznih institucij.

Primer opisa Prevzgojnega doma Radeče:

Starost mladoletnikov v zavodu je od 14 do 21 let oziroma 23, trenutno je največ tistih, ki so stari od 18 do 20 let. Čas bivanja v prevzgojnem domu je od enega do treh let, pri čemer mladi v Radečah ostajajo približno dve leti. Najpogosteje se mladoletniki v zavodu znajdejo zaradi premoženjskih deliktov, kot so tatvine, manjše tatvine in ropi, ter drugih kaznivih dejanj, od katerih primera gospodarske kriminalitete še niso imeli. Mladoletniki so v zavodu razdeljeni na matične skupine, v oddelek brez drog, dekliški oddelek in na odprti oddelek. Pogoj za prehod na oddelek brez drog je najmanj dvomesečno uspešno izvajanje programa v matični skupini, izvajanje programa na oddelku pa traja tri mesece ali več. Po tem času mladoletnik ali mladoletnica pride na odprti oddelek, kar daje možnost za spremembo ali ustavitev vzgojnega ukrepa. Dan je razdeljen na dopoldanske in popoldanske obveznosti, kot so šola, delo in vzgojno delo z vzgojitelji. Organizirani so v majhnih skupinah, ki jih vodijo matični vzgojitelji. Bivajo v prostorih, ki obsegajo 2–3 spalnice, dnevni prostor, čajno kuhinjo in sanitarije, pri čemer dekleta bivajo v ločenih prostorih. Strokovna skupina sestavi program za vsakega mladoletnika posebej, ki poleg osnovnih ugotovitev o mladoletniku in navodil vsebuje tudi izobraževanje, delo, prostočasne dejavnosti, odvajanje od odvisnosti, stike z okoljem in drugo.

(vir: http://www.novitednik.com/zapisi.php?id=190&id_zapis=669&m=6&l=2006, 5.10.2006)

S tem ponazorimo, da ima marsikateri mladostnik resne težave s svojo družino, z vrstniki ali celo z zakonom. Spoznamo, kako naša država obravnava te mladostnike. Na problem je treba opozoriti brez moraliziranja in se zavedati, da gre za občutljivo tematiko za mlade.

PRIMER III.

Tako pa lahko uvedemo šolsko uro, kjer bomo govorili o medijih in oglaševanju. Eno šolsko uro prej dijakom naročimo naj za naslednjo uro sociologije sestavijo svoje propagandno sporočilo za karkoli. Naj torej predstavijo, kako bi oni nekaj svojega prodali. Lahko delajo v skupinah, parih ali kot posamezniki – kot želijo. Lahko pa nalogo zastavimo drugače in jih postavimo v problemsko situacijo, da vsi skušajo na svoj način prodati enak izdelek. Lahko naredijo tudi reklamo za svojo šolo. Drug način bi bil, da jih zmotiviramo, da k naslednji učni uri prinesejo posnetek, fotografijo ali zvočni zapis svoje najljubše reklame in jo predstavijo ter argumentirajo pred sošolci.

K uri, ko bodo dijaki prinesli svoje ideje, lahko zadnjih 10 minut povabimo strokovnjaka zaposlenega pri oglaševalski agenciji, ki lahko pogleda izdelke in iz svojega vidika pove, kaj je učinkovito oglaševanje in na kaj je treba biti pozoren. Na ta način krepimo ustvarjalnost mladih in njihovo pripravljenost za sodelovanje v skupnem projektu. Lahko pa k uri učitelj ali dijak prinese nekaj naših in nekaj tujih reklam ali posnetke oddaj, ki predvajajo zabavne reklame in stvari skupaj pregledamo in diskutiramo.

8.0 SKLEPNE MISLI

Namen diplomskega dela je bil predvsem prikazati možnosti pridobivanja znanja, ki jih pouk sociologije v šoli prinaša in niso nujno vsebinske narave. V izhodiščih kurikularne prenove gimnazijskega izobraževanja leta 1996, so cilji, o katerih je govorilo diplomsko delo tudi opredeljeni, med drugim, kot oblikovanje delovnih navad in navajanje na samostojno učenje, zmožnost pridobivanja, urejanja, ocenjevanja in posredovanja informacij, sposobnost sodelovanja z drugimi, razvijanje strategij mišljenja, razvijanje sposobnosti samostojnega, ustvarjalnega in kritičnega mišljenja in presojanja, usposabljanje za dovolj samozavestno srečevanje z življenjskimi problemi in za njihovo reševanje.

Sociologija je družboslovna znanost kar pomeni, da črpa svoja spoznanja iz življenj ljudi in dinamike njihovih odnosov. Pomembna komponenta in vodilo vseh nas pa so vrednote.

”Šola mora posameznikovo »vrednotno kulturo« oblikovati z močjo »pedagoškega erosa«. Ta lahko s svojo močjo ustvarjalno spaja učenčev jaz z jazom učitelja. Izobraževanec mora svoj jaz (vrednoto) soustvarjati ob jazu učitelja in z njegovo pomočjo.” (Židan, 2004 : 69)

Šola je torej pomemben dejavnik pri ponotranjenju različnih vrednot, kar sem želela prikazati tudi z diplomskim delom. Predvsem se mi zdi pomemben učitelj kot vzornik, kot posameznik, ki naj pri učečem s svojim širokim znanjem budi spoštovanje in dijaka pritegne k učni snovi. Učitelj mora poskušati vzpostaviti ustvarjalno klimo v razredu med učenci, kar doseže s samoopazovanjem (svojih didaktično – delovnih pristopov in startegij) ter z opazovanjem svojih dijakov (njihova zanimanja, njihov temperament).

Neredko se sprašujemo, katere so tiste vrednote, ki so danes pomembne in ki jih je treba krepiti pri mladostnikih. Zdi se, da živimo v svetu, ki nenehno hiti, ceni materialistično kulturo, ceni kapital, povsod išče koristi zase, torej temelji na egoizmu in sebičnosti, na izolaciji od drugih ter predvsem na tekmovalnosti. Ljudje torej na nek način reproduciramo takšne vrednote, jih živimo vsak dan, po drugi strani pa nenehno poslušamo in tarnamo o ”krizi pravih vrednot”.

Židanova meni, da so tiste vrednote, ki bi jih šola tretjega tisočletja naj krepila, pomembne občecivilizacijske (evropske) vrednote (2004 : 69). Veliko teh smo omenili v diplomskem delu. Multikulturalnost, demokratičnost, medsebojna pomoč, zagovarjanje in argumentiranje lastnih idej, sočutje, tolerantnost so le nekatere omenjene.

Nenazadnje vsebujejo dokumenti Evropske unije skupne prednostne usmeritve na področju vzgoje in izobraževanja. Medveš (2001: 7 v Klemenčič 2003: 32) izpostavi:

- ❖ večja mobilnost učečih, zlasti študentov
- ❖ izboljšanje možnosti izobraževanja mladim in odraslim, kot poseben cilj se pri tem poudarja pomen izobraževanja za učinkovitejše zaposlovanje

- ❖ vseživljensko učenje, odpravljanje prepadov med različnimi tipi učenja, kot cilj se na to navezuje preprečevanje socialne izključenosti in zagotavljanje socialne kohezivnosti
- ❖ ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti izobraževanja
- ❖ redefiniranje prioritet v vsebini izobraževanja, posebej je poudarjen pomen informacijske tehnologije, znanja tujih jezikov, razvijanje konkurenčne sposobnosti in spoznavanje celostnega evropskega prostora.

Pristop, ki ga v teh usmeritvah zasledimo, je celosten. Da bi razumeli dogajanje v Sloveniji, je treba poznati dogajanje drugod, konkretnije v Evropi. Posebej se poudari mobilnost študentov s ciljem pridobiti izobrazbo. Na tem mestu bi opozorila na znano dejstvo, da smo Slovenci (tukaj ne mislim študentov) dokaj nemobilni v iskanju zaposlitev. Predvsem malo starejši so redko pripravljeni spremeniti kraj prebivanja znotraj Slovenije zaradi zaposlitve. Nenazadnje, Evropa vidi pomen izobraževanja tudi v učinkovitejšem zaposlovanju. Ali se tukaj cilja tudi na pravo strukturo izobraževanja?

Ali smo Slovenci nestrpni? To je pogosto vprašanje, ki (si) ga zastavljajo novinarke in novinarji. Vendar ali lahko damo konsistenten odgovor na takšno vprašanje? Odgovarjajo naj dejanja. Letos poleti smo bili priča napadu skupine desetih, dvajsetih oboroženih mladeničev na stojnico, ki so jo postavili istospolno usmerjeni mladi v centru mesta Maribor. Grozilna pisma organizacije Slovenski orli, kjer so zagrozili, da bodo v skrajnem primeru likvidirali nekaj gorečih zagovornikov gradnje muslimanskega verskega centra – džamije, so dvignila veliko prahu pred sejo ljubljanskega mestnega sveta, na katerem naj bi o tem vprašanju odločali. Nekaj let nazaj so bili t.i. "izbrisani" tema marsikaterega razdora v slovenski javnosti, sojenje predsedniku njihovega društva zaradi klevetanja in žaljenja uradnikov pa še poteka.

"Nestrpnost do Romov se v Sloveniji izraža v »eksczesnih« situacijah »na mejah med skupinami«, med sosedi, v krajih, kjer Romi živijo in se njihova skupnost dotika t.i. večinske skupnosti." (Petković v Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti 03, 2004: 71)

To so nekateri primeri za marsikoga boleče nestrpnosti in netolerance do posebnih skupin ljudi. Naloga srednješolskega poučevanja sociologije seveda ne more biti odpravljanje oziroma preprečevanje takšnih dogodkov. Za to so tukaj politiki, parlament, zakoni, ustava. Lahko pa sociologija v srednji šoli opozarja na takšne dogodke in pomaga dijakom, da sami spoznajo vzroke, dinamiko in predvsem posledice nestrpnih dejanj ali izjav. In na to mislimo, ko govorimo o preprečevanju socialne izključenosti in zagotavljanju socialne kohezivnosti. Na to smo skozi diplomsko delo opozorili.

Govorili smo tudi o vseobsegajočem trendu potrošništva, kateremu smo podvrženi prav vsi in kateremu nas večina, pa če si priznamo ali ne, podlega. Reklame, kot ubeseditev tega trenda, nas praktično spremljajo vsepovsod in v nas nemalokrat ustvarjajo potrebe, ki velikokrat sploh niso željene. Sociologija lahko analizira takšne oglase, dijaki o njih debatirajo in skušajo uvideti različne načine manipuliranja.

Spregovorili smo še o eni pomembni vrednoti, ki bi jo, po mojem mnenju, mladostniki morali usvojiti. Gre za empatičnost, vživljanje v drugega, razumevanje perspektive drugega (ne samo posameznika, tudi skupin), reagiranje v konfliktnih situacijah in reševanje le – teh. Menim, da samo s takšnim pogledom na nek problem, lahko zanesljivo rešujemo vsakdanje, pa tudi resnejše, pomembnejše konflikte. Tega se učenci lahko naučijo tudi v razredu, ki je velikokrat lahko vir konfliktov in sicer z načinom, kako konflikte rešuje učitelj, ravnatelj – torej nekdo z avtoriteto, ali pa njegov sošolec. Vedno razmišlja ali bi tudi sam konflikt reševal na tak način. Nenazadnje se v šoli ne podajajo samo vsebinska znanja določenih predmetov, šola je institucija, ki ji velik pečat dajejo ljudje, ki so tukaj zaposleni ter odnosi med njimi.

Družbena zavest je torej, kot pojem razumem avtorica v tem diplomskem delu, splošna ozaveščenost o življenju v skupnosti, v družbi. Živimo v družbi, ki ima neka svoja pravila, ki jo poganjajo raznovrstne vrednote, ki jo oblikujejo dnevna dogajanja na področju politike, kulture, ekonomije, znanosti itd...

Živimo v družbeno diferenciranem okolju, kjer se je pomembno zavedati naše odvisnosti od drugih ter nujnosti sodelovanja, timskega dela.

Živimo v informacijski družbi, zato moramo poznati njene pasti in izkoristiti vse prednosti, ki nam jih ponuja. In nenazadnje mladi, katerim je zanimanje v tem diplomskem delu primarno namenjeno, živijo v svojem svetu, kjer vladajo rahlo drugačni interesi, zanimanja, želje, potrebe pa tudi strahovi, skrbi, nesigurnosti, nezaupanja. Ne smemo pozabiti, da živimo v okolju, kjer se borimo z nizko nataliteto, z nenehno zaposlenostjo staršev in s tem s premalo kakovostno preživetega prostega časa z mladostniki, s pomanjkanjem stanovanj za mlade in vrtoglavimi cenami le – teh, z brezposelnostjo mladih, z visoko obdavčitvijo osebnih dohodkov, nizko varnostjo zaposlitve ter posledično z nizko socialno varnostjo mladih. Obenem pa živimo v Evropski uniji, ki predstavlja prosperiranje, razvoj, kvaliteto življenja, skrb za duhovno rast itd. Zato potrebujemo medgeneracijsko solidarnost ter sveže ideje, ki jih moramo povezovati z izkušnjami, s konstruktivnim reševanjem konfliktov. Potrebujemo pripravljenost na vedno nova znanja in pripravljenost za delitev svojega znanja z drugimi. Potrebujemo smiselne vizije. To velja za življenje in delo v šoli, kot tudi v domačem okolju, v zasebni sferi.

9.0 LITERATURA

1. Antolič, Pavlina (2004): *Poskus razčlenbe učnega načrta in predmetnega izpitnega kataloga za sociologijo*; diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta
2. Apple, M.W. (1992): *Šola, učitelj, oblast*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče (Zbirka družboslovje)
3. Balažič, Branko (2002): *Fotogovorica*. Ljubljana: Salve
4. Barle, Andreja; Novak – Fajfar, Bojana; Pluško, Alojz; Počkar, Mirjam; Popit, Tanja (2003): *Uvod v sociologijo*. Ljubljana: DZS
5. Baptiste, Alain; Belisle, Claire (1981): *Metode fotogovorice: Uporaba "fotogovorice" pri delu s skupinami*. Ljubljana: Katehetski center
6. Batistič – Zorec, Marcela (1997): *Kurikularna prenova: zbornik*. Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet
7. Bergant, Milica (1994): *Nove teme pedagoške sociologije in sociologije reforme šolanja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete
8. Brown, Sally; Earlam Carolyn; Race, Phil (2001): *500 nasvetov za učitelje: priročnik za učitelje*. Ljubljana: Educy
9. Chalvin, Marie – Joseph (2004): *Kako preprečiti konflikte*. Radovljica: Didakta
10. Crook, Charles (1994): *Computers and the collaborative experience learning*. London, New York: Routledge
11. Delors, Jacques (1996): *Učenje – skriti zaklad: poročilo Mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, pripravljeno za Unesco*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport
12. Drobne, Matija (2006): *Samoizobraževanje v družboslovju kot vrednota in vloga šolskih knjižnic*; diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta
13. Devjak, Tatjana (2002): *Etična in državljanska vzgoja v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
14. Gerlič, Ivan (2000): *Sodobna informacijska tehnologija v izobraževanju*. Ljubljana: DZS
15. Gergolj, Stanko (ur.) (2000): *Človek in kurikulum: zbornik predavanj*. Ljubljana: Družina

16. Hrženjak, Majda (ur.) (2002): *Njena (re)kreacija: ženske revije v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut
17. Jelenc, Zoran (ur.) (1998): *Vseživljensko izobraževanje in vseživljensko učenje*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije
18. Kanduč, Zoran (2003): *Onkraj zločina in kazni*. Ljubljana: Študentska založba
19. Klemenčič, Eva (2003): *Koncepta države in naroda v učnih načrtih državljanske vzgoje in etike (oš) ter sociologije (sš)*; diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
20. Kodelja, Zdenko (1995): *Objekt vzgoje*. Ljubljana: Krtina
21. Krek, Janez (1995): *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport
22. Lederer, Miha; Praznik, Niko (2004). *Vloga informacijsko – komunikacijske tehnologije (IKT) v kompleksnem pedagoškem delu družboslovju*; diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta
23. Lipužič, Boris (1999): *Izobraževanje v zankah globalizacije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
24. Marentič – Požarnik, Barica (ur.) (2004): *Konstruktivizem v šoli in izobraževanje učiteljev*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje
25. *Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti št.03* (2004). Ljubljana: Mirovni inštitut. Zbirka Mediawatch
26. Pretnar, Bogi (2000): *Devetletka od A do Ž*. Ljubljana: Delo
27. Rutar Ilc, Zora (2003): *Pristopi k poučevanju, preverjanju in ocenjevanju*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
28. Rutar Ilc, Zora; Rupnik Vec, Tanja et al. (2005): *Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu: zbornik prispevkov*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
29. Singer, Alan J.(2003): *Teaching to learn, learning to teach: a handbook for secondary school teachers*. Mahwah (New Jersey), London: L. Erlbaum Associates
30. Turk Škraba, Mira (2005): *Učbenik kot sredstvo za kakovostno učenje in poučevanje družboslovja*; diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
31. Židan, Alojzija (1996): *Metadidaktično poučevanje in učenje družboslovja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

32. Židan, Alojzija (2004): *Za kakovostnejša družboslovna znanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

SERIJSKE PUBLIKACIJE

33. Čampa, Jožica (2002): *Računalniški didaktični programi – aktualna, zanimiva in individualizirana pot do znanja*. Pedagoška obzorja 17 (2), 79 – 98
34. Divjak, Milan (2001): *Globalizacija, človekove pravice in pouk o družbi*. Anthropos 2001 (4/6), 120 – 134
35. Erjavec, Karmen (2006): *Česar ni v medijih, ni v naših glavah*. Šolski razgledi 30. september, str. 3
36. *Hrvaška ministrica od HTV zahteva umik sporne reklame za SP*. Večer, 9.6.2006
37. Kunaver, Dušica (2006): *Obkroži, ali me ljubiš*. Šolski razgledi 2. september, str.13
38. Marentič – Požarnik, Barica (2001): *Zunanje preverjanje, kultura učenja in kakovost (maturitetnega) znanja*. Sodobna pedagogika 2001 (3), 52 – 74
39. Recek, Tina (2006): *Mladoletnik do plena z grožnjami in silo*. Večer, 10.6.2006
40. Šolski razgledi. *Vsa tekoča publikacija od 3. september 2005 do 17. junij 2006*
41. Tavčar – Kranjc, Marina (2005): *Sociologija na maturi – seminarska naloga*. Pedagoška obzorja (1), 62 – 70
42. Tavčar – Kranjc, Marina (2001): *Kurikularna prenova sociologije v srednji šoli: vključevanje dijakov v procs prenove*. Sodobna pedagogika 52 (2), 164 –180
43. *Vzgoja in izobraževanje (2005) 36 (4&5) – celotna publikacija*

SPLET

44. <http://www.policija.si/si/preventiva/pdf/zrtev.pdf>, Ko postanem žrtev kaznivega dejanja, 20.9.2006
45. <http://www.policija.si/si/statistika/kriminal/pdf/delo-krim2004.pdf>, Statistični podatki s področja kriminalitete za leto 2004, 20.9.2006
46. <http://www.religije.com/>, 20.9.2006
47. <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2005/programi/gimnazija/gimnazija/sociolog70.html>, Učni načrt za sociologijo, 10.8.2006
48. <http://www.vpis.uni-lj.si>, Visokošolska prijavno – informacijska služba
49. <http://www.mvzt.gov.si/>, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo

10.0 PRILOGE

Priloga A

MNZ

TABELA **KDPL014** STRUKTURA VSEH OSUMLJENCEV, OVADENIH V LETIH 2003 – 2004

DATUM : 17/01/2005

CELOTNA KRIMINALITETA

ENOTA OBRAVNAVE: R SLOVENIJA

		2003		2004		Porast/upad
		Št.osumljen	Delež	Št.osumljen	Delež	v %
SPOL	SKUPAJ	18817	100	18547	100	-1,43
MOŠKI		15842	84,19	15551	83,85	-1,84
ŽENSKE		2975	15,81	2996	16,15	0,71
DRŽAVLJAN	SKUPAJ	18817	100	18547	100	-1,43
1.Slovenije		16827	89,42	16574	89,36	-1,5
2.Srbija in ČG		378	2,01	451	2,43	19,31
3.BIH		376	2	370	1,99	1,6
4.Hrvaška		264	1,4	293	1,58	10,98
5.Makedonija		252	1,34	191	1,03	24,21
Drugo		720	3,83	668	3,6	
NARODNOST	SKUPAJ	18817	100	18547	100	-1,43
1.Ni podatka		13041	69,3	12773	68,87	-2,06
2.Slovenska		4741	25,2	4766	25,7	0,53
3.Musliman.		241	1,28	242	1,3	0,41
4.Romska		200	1,06	198	1,07	-1
5.Srbska		165	0,88	180	0,97	9,09
druge narod		429	2,28	388	2,09	-9,56

(vir: <http://www.policija.si/si/statistika/kriminal/pdf/delo-krim2004.pdf> 20.9.2006)

Mladoletnik do plena z grožnjami in silo

V zadnjem času ljubljanski policisti ugotavljajo porast uličnih kriminalnih dejanj za kar deset odstotkov. Kot je pojasnil Damjan Petrič, vodja skupine za premoženjsko kriminaliteto na ljubljanski policijski upravi, so med osumljenci tudi narkomani. Njihove žrtve so predvsem starejše ženske, do katerih se pripeljejo s kolesom in jim ukradejo torbico. Da se dokopljejo do plena, uporabijo tudi grožnje in silo.

Policisti so prišli na sled skupini desetih mlajših moških, ki med uličnimi roparji še posebej izstopa. Sumijo jih, da so v enem samem dnevu zagrešili tri rope, povzročili žrtvi hude telesne poškodbe in poškodovali tujo lastnino.

Družčina, v kateri so mladoletniki, stari do 18 let, in celo eden mlajši od 14 let, je delovala tako, da je najmlajši najprej preveril situacijo in če je ugotovil, da so žrtve primerne za krajo, je poklical pajdaše. Policisti sumijo, da imajo zlikovci na vesti več kaznivih dejanj in še zbirajo obvestila.

Tina Recek

(vir: Večer, 10.6.2006)

Priloga C

Hrvaška ministrica od HTV zahteva umik sporne reklame za SP

Hrvaška ministrica za družino Jadranka Kosor od hrvaške televizije HTV zahteva umik reklame za svetovno prvenstvo v nogometu, s katero kršijo ženske pravice, poroča hrvaški Večernji list.

Sporna naj bi bila reklama v kateri ženska sedi privezana na stranišču z lepilnim trakom čez usta, medtem ko se moški pripravlja na ogled nogometne tekme.

Poleg tega, da je sporočilo reklame, da je potrebno ženske tekom svetovnega prvenstva zavezati in jim zamašiti usta, se s to reklamo tudi vzpodbuja nasilje nad ženskami, meni hrvaška ministrica. Kosorjeva od HTV zahteva umik sporne reklame, ki so jo Hrvati predvajali 5. junija med oddajo Otvoreno.

irf, večernji list

(vir: Večer, 9.6.2006)